

Tiina Viskari

Suuntaa tulevaisuuteen

AKO plus – tukea nuorten työ- ja opiskeluvalmiuksien
sekä elämänhallinnan kehittämiseen

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosionomi (ylempi AMK)
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
24.1.2011

Tekijä Otsikko	Tiina Viskari Suuntaa tulevaisuuteen AKO plus – tukea nuorten työ- ja opiskeluvalmiuksien sekä elämänhallinnan kehittämiseen
Sivumäärä Aika	52 sivua + 6 liitettä 24.1.2011
Tutkinto	Sosionomi (ylempi AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja	Katja Ihamäki, lehtori
<p>Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämishanke, joka syntyi nuorten työhönohjauksen palveluiden uudistamistarpeesta. Kehittämishankkeen kohteena oli AKO plus -palvelu, joka käynnistyi syksyllä 2009 osana nuorten työhönohjauksen palveluita. Tarkoituksena oli perustella palvelumallin tarve nuorten työhönohjauksen asiakkaana olevien nuorten työllistymisen, koulutukseen pääsemisen ja elämänhallinnan taitojen tukemiseksi. Tavoitteena oli myös ilmentää, miten AKO plus -palvelun yksilöllinen ohjaus ja tehostettu työvalmennus tukevat nuorten työhönohjauksen asiakasnuorta.</p> <p>Kehittämishankkeen kohderyhmä oli palveluun osallistuneet nuoret. Nuorten työhönohjauksen asiakkaina he kaikki olivat lastensuojelutaustaisia, 16-20-vuotiaita työttömiä helsinkiläisiä nuoria. Nuorten työhönohjauksen asiakkaiden elämäntilanteissa vaikuttavat lastensuojelutaustan ja työttömyyden tuomat haasteet sekä syrjäytymisen riskit. Kehittämishankkeen argumentointi rakentuu teoreettisesta viitekehyksestä sekä AKO plus -palveluun osallistuneiden nuorten kokemuksista, joita selvitettiin puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeeseen vastasi 17 nuorta. Tuloksellisuuden arvioinnissa hyödynnettiin myös palvelusta tehtyä tilastointia, josta oli nähtävissä mihin nuori on sijoittunut AKO plus -palvelun jälkeen.</p> <p>Suurin osa AKO plus -palvelun valmennusjaksolle tai tehostettuun työvalmennukseen osallistuneista nuorista koki toiminnan hyödylliseksi. Lähes kaikki vastaajista kokivat saaneensa tietoa eri opiskelumahdollisuuksista ja työelämästä sekä harjoitusta säännölliseen päivärytmiin. Lisäksi suurin osa palveluun osallistuneista nuorista jatkoi muihin työllistäviin toimenpiteisiin AKO plus -palvelun päätyttyä, mikä on arvokas tulos nuorten työhönohjauksen palveluissa.</p> <p>AKO plus -palvelu on ollut ehdottoman tärkeä lisä nuorten työhönohjauksen omiin palveluihin. Palvelu mahdollistaa yksilöllisen tuen tarjoamisen nuorelle sekä ohjauksen pienessä ryhmässä, joka parhaimmillaan tarjoaa osallistujille myös vertaistukea. Palveluun osallistumisen kynnyks on nuorelle matala, sillä työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuus ei ole välttämätöntä. AKO plus -palvelu toimii myös hyödyllisenä työvälineenä verkoston toimijoille nuoren toimintakykyä ja sitoutumista arvioitaessa. AKO plus -palvelun kehittämiselle jatkossa on haasteena vastata etenkin niiden nuorten tuen tarpeeseen, jotka ovat olleet pitkään ilman säännöllistä, osallistavaa toimintaa. Toimintakyvyn heikentyessä nuoren tulevaisuuden uhkana on pitkäaikaistyöttömyys tai kokonaan työvoiman ulkopuolelle jääminen. Vaikka työllisyystilanne on taantuman jälkeen kohentumassa, tulisi työllistymisen tukea tarvitsevien nuorten palveluita edelleen kehittää ja tutkia niiden vaikutuksia.</p>	
Avainsanat	työ- ja opiskeluvalmiudet, syrjäytymisen riskit, työllistymisen tukeminen, elämänhallinta

Author Title	Tiina Viskari Head for the Future AKO plus – Supporting Youth in Developing Work and Study related Skills and Life Management
Number of Pages Date	52 pages + 6 appendices 24 January 2011
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation	
Instructors	Katja Ihamäki, Senior Lecturer
<p>This thesis was a developmental study based on the needs of real work surroundings of Employment Counselling for Youth. The main theme was to find out how to support young employed people to develop their skills which are essential in work or studying. The aim of the thesis was to prove the importance of AKO plus service for the clients of Employment Counselling for Youth. The aim was also to acknowledge what sort of benefit clients had achieved by attending AKO plus service and receiving its personal support and guidance.</p> <p>The target group of the thesis was young people attending AKO plus services. As clients of Employment Counselling for Youth they all were between 17 and 20 years old, and they had child protection in their background. Clients were affected by challenges caused by unemployment, child protection clienthood and risks of getting socially excluded. In the thesis an inquiry form was used to evaluate their experiences of the services. Seventeen responses were received. In analyzing the effects of the services I also utilized statistics available on AKO plus services. They showed where the participants were placed after finishing the AKO plus services.</p> <p>Analyzing the answers of the inquiry forms proved that most of the participants regarded the AKO plus service as useful for themselves. Nearly all of them agreed that they got information of different possibilities of studying and knowledge of working life. Most participants noticed that they were able to rehearse how to get up early enough and also how go to bed early enough and maintain the achieved daily rhythm. A valuable result for the unit of Employment Counselling for Youth was the fact that many participants were placed into some other activities promoting their employment.</p> <p>AKO plus service has proved its importance as a part of services of Employment Counselling for Youth. Having small groups and plenty of flexibility makes it possible to provide personal support and guidance for young people with special needs. It is also important for a service like this to be easily reached. For example clienthood in an employment and economic development office is not inevitable when attending AKO plus services. AKO plus has also indicated its role in being a useful method for clients' networks and officials to evaluate one's ability to function and commit to activities. A challenge in the future is to develop services to be able to confront the clients who are in the risk of ending up long term unemployed or totally outside the labour market because they do not have sufficient abilities to function in society. After the recession the employment situation is getting better but it is still important to develop services.</p>	
Keywords	work and study related skills, risks of social exclusion, support for employment, life management

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoreettiset ja oletukselliset lähtökohdat	3
2.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja näkökulma	3
2.2	Kehittämishankkeessa vaikuttavat taustaoletukset	5
2.2.1	Hyvinvoinnin määrittely	6
2.2.2	Syrjäytymisen riskit	7
2.2.3	Opiskelu- ja työvalmiuksien yhteys elämänhallintaan	8
2.2.4	Työhön ja työttömyyteen liittyvät arvot ja näkemykset	9
3	Kehittämishankkeen toimintaympäristö	11
3.1	Nuorten työttömyys hankkeen yhteiskunnallisena kontekstina	11
3.1.1	Työvoimapoliittiset toimenpiteet	13
3.1.2	Työmarkkinatuki	14
3.1.3	Nuorten yhteiskuntatakuu	16
3.2	Nuorten työhönohjaus	16
3.2.1	Lastensuojelu nuorten työhönohjauksen asiakkaan elämässä	17
3.2.2	Nuorten työhönohjauksen palvelutarjonta	19
3.3	Työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuus	21
4	AKO plus -palvelun toiminta ja rakenne	23
4.1	Kehittämishankkeen tavoitteet ja kohderyhmä	23
4.2	Ohjaus- ja neuvontatyö työttömän nuoren tukena	24
4.3	AKO plus -palvelun sisältö	25
4.3.1	Valmennusjakso	26
4.3.2	Tehostettu työvalmennus	27
5	Menetelmien ja aineiston esittely	29
5.1	Tutkimuskysymysten muotoutuminen teoreettisen viitekehyksen pohjalta	29
5.2	Aineiston hankinta	29
5.3	Laadullisen aineiston sisällönanalyysi	31
6	Analyysi ja tulokset	33
6.1	Kyselylomakkeiden vastaukset aihealueittain	33
6.2	Vastausten tyypittely	35
6.3	Tulokset ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen	36
7	Johtopäätökset	38
7.1	AKO plus -palvelun koetut hyödyt	38
7.2	Ajatuksia AKO plus -palvelun kehittämiseen	41
8	Pohdinta	43
	Lähteet	48

Liitteet

- Liite 1. Kelan tiedote työttömyysturvan korotuksesta
- Liite 2. AKO plus -palvelun sähköpostitiedote
- Liite 3. AKO plus -palvelun esite
- Liite 4. Esimerkki AKO plus -valmennusjakson ohjelmasta
- Liite 5. Nuorten työhönohjauksen Ako-kurssit ja AKO plus -palvelu v. 2010
- Liite 6. Kyselylomake AKO plus -palveluun osallistuneille nuorille

1 Johdanto

Nuorten työttömyys on yksi keskeisistä yhteiskuntamme ajankohtaisista huolenaiheista. Työ- ja elinkeinoministeriön tilastot osoittavat työllisyystilanteen kohenevan vähitellen (Työllisyyskatsaukset 08/2009-09/2010). Yhteiskunnassamme on kuitenkin nuoria, joilla työelämän valmiudet ovat heikot ja he tarvitsevat erityistä ohjausta työllistymisen tueksi. Työ- ja elinkeinoministeriön linjauksissa esitetään, että erityisesti vaikeasti työllistyvien nuorten asemaa pyritään parantamaan työvoimapolitiisin keinoin (Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma 2008). Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2010 strategia, Vanhasen I hallituksen ohjelma sekä Suomen kansallisen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen toimintasuunnitelma korostavat syrjäytymisen ehkäisyä, varhaista puuttumista havaittuihin ongelmiin sekä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on, että toimenpiteiden avulla koulutuksen keskeyttäneiden määrä vähenee ja koulutuksesta työelämään siirtyvät nuoret saavat enemmän kohdistettua tukea. (Kuure – Tarvainen – Peltto-Huikko – Säkijärvi 2008: 23.)

Opinnäytetyöni toteuttamisen motivaatio on lähtenyt Helsingin sosiaaliviraston alaisuudessa toimivan nuorten työhönohjauksen tarpeesta uudistaa palveluitaan. Nuorten työhönohjauksen asiakkaat, työttömät lastensuojelutalouksista nuoret, ovat kohderyhmänä haastava ja asiakkaiden tuen tarpeet ovat yksilölliset. Nuorten työhönohjauksen työkuuraattorina olen ollut osa työryhmää, jonka kehittämishankkeena on ollut asiakasnuorten tarpeisiin matalalla kynnyksellä vastaava toimintamalli, AKO plus -palvelu. Syksyllä 2009 käynnistyneeseen kehittämishankkeeseen panostetaan noin kymmenesosa nuorten työhönohjauksen budjetista, joten taloudellisestakin näkökulmasta uusi palvelumalli on merkittävä osa palveluita.

Opinnäytetyöni on tutkielma AKO plus -palvelun ensimmäisestä toimintavuodesta, syyskuusta 2009 lokakuuhun 2010. Tutkielman tarkoituksena on perustella palvelumallin tarve nuorten työhönohjauksen asiakkaana olevien nuorten työllistymisen, koulutukseen pääsemisen ja elämänhallinnan taitojen tukemiseksi. Tavoitteena on myös ilmentää, miten AKO plus -palvelun yksilökohtainen valmennus ja tehostettu työvalmennus tukevat nuorten työhönohjauksen asiakasnuorta.

Aluksi käsittelen kehittämishankkeen lähtökohtia ja näkökulmaa. Tämän jälkeen avaan hyvinvoinnin, syrjäytymisen, opiskelu- ja työvalmiuksien sekä elämänhallinnan käsitteitä, jotka liittyvät läheisesti hankkeen kohderyhmän elämään. Käsitteiden määrittelemisen jälkeen esittelen kehittämishankkeen toimintaympäristön, jonka yhteiskunnallisena ulottuvuutena on nuorten ajankohtainen työttömyystilanne ja paikallisena ympäristönä nuorten työhönohjauksen palvelut. Näiden teoreettisten, mutta osin myös empiiristen kokemusten elävöittämien osioiden jälkeen esittelen AKO plus -palvelun toiminnan. Nuorten ääni ja kokemukset palveluun osallistumisesta tulevat kuuluviin kyselylomakkeiden vastauksien analysoinnissa tuloksia ja johtopäätöksiä esittelevissä luvuissa. Lopuksi esitän oivalluksia käytännössä ilmenevistä hyvistä toimintamalleista sekä nuorten työllistämistä edistävien palveluiden kehittämistarpeista.

2 Teoreettiset ja oletukselliset lähtökohdat

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja näkökulma

Nuorten työhönohjauksen kehittämishankkeen keskeiset kysymykset liittyvät työttömän, pääsääntöisesti ammatillista koulutusta vailla olevan nuoren sekä työllisyydenhoidon palveluiden kohtaamiseen. Opinnäytetyöni tavoitteita ohjaavat tutkimuskysymykset ovat: Minkälaiset tarpeet nuorten työhönohjauksen asiakasnuorella on saada tukea koulutuksessa ja työelämässä vaadittavien valmiuksien kehittämiseen? Miten AKO plus -palvelu vastaa valmennusjakson ja tehostetun työvalmennuksen avulla nuoren tarpeisiin kehittää koulutuksessa ja työelämässä vaadittavia valmiuksia? Vastauksia tutkimuskysymyksiin etsin AKO plus -palveluun osallistuneiden nuorten kokemuksia selvittävän kyselylomakkeen avulla. Lähtökohtani on tavoitella tuloksia, joiden perusteella nuorten työhönohjauksessa voidaan arvioida AKO plus -palvelun hyödyllisyyttä ja kehittää palvelun sisältöä edelleen.

Lähestyn hankkeen aihetta, työttömien nuorten palveluntarvetta ja työllistämistä tukvien palveluiden kohtaamista laadullisen tutkimuksen keinoin. AKO plus -palvelun lähtökohtaisina perusteina toimivat empiiriset kokemukset nuorten työhönohjauksen asiakkaiden työttömyyden ja haasteellisten elämäntilanteiden aiheuttamasta tarpeesta yksilölliseen tukeen. Teoreettinen viitekehys koostuu lastensuojeluun, nuorten työttömyyteen ja työllistämisen tukemiseen liittyvästä kirjallisuudesta. Paikannan nuorten työttömyyden ja työllisyydenhoidon kokemukset nuorten työhönohjauksen työyksiköön, pyrkien kuitenkin samalla laajentamaan niitä yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Tutkimustermein määriteltynä opinnäytetyö on tapaustutkimus, sillä se käsittelee todellista tapahtumaa tietyssä ympäristössä. Tapaustutkimuksen tavoitteena on koota tapauksesta monipuolista tietoa tapahtumien ymmärtämisen syventämiseksi (Metsämuuronen 2008: 16-17). Tutkielman tarkasteltavana tapauksena on työttömän nuoren osallistuminen AKO plus -palveluun Helsingissä. Palvelun tavoitteena on tarjota nuorelle tukea ja vahvistaa hänen elämänhallinnan tuntemuksiaan, sekä lisätä nuoren työssä tai opiskelussa tarvitsemia valmiuksia. Tutkielman voi tulkita olevan tapaustutkimukselli-

nen myös siltä osin, että jokainen AKO plus -palveluun osallistunut nuori on yksilöllinen tapaus, joka on vaikuttanut kehittämishankkeen syntyyn ja olemassaoloon. Tapauksien pohjalta ei ole tarkoitus tehdä tilastolliseen yleistämiseen verrattavia päätelmiä, mutta tavoitteena on kuitenkin aineistosta tehtävien tulkintojen siirrettävyys muuhun sosiaaliseen ympäristöön (Eskola – Suoranta 1998: 66-67). Tapauksen tarkastelun tavoitteena on palvella nuorten työhönohjausta, jotta uutta palvelumallia voidaan kriittisesti arvioida ja kehittää edelleen. On tärkeää, että nuorten työhönohjauksen asiakkaat saavat haasteellisessa elämäntilanteessaan mahdollisimman laadukasta ja tarkoituksenmukaista palvelua.

Näkökulma tutkielman sisältöön, AKO plus -palvelun tarkasteluun, pohjautuu psykososiaalisen tuen merkitykseen ohjausta ja neuvontaa hyödyntävässä asiakastyöskentelyssä. Psykososiaalinen tuki tarkoittaa sosiaalialan työssä asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen huomioonottamista työskentelyn tavoitteiden saavuttamiseksi. Psykososiaalinen tuki edellyttää asiakkaan ja työntekijän avointa yhteistyötä. Asiakassuhteen alkuvaiheissa tulee määritellä tuen tarve, jotta suunta työskentelylle selkeytyy. Myös asiakkaan toimintakyvyn arvioiminen on olennaista työskentelyn suunnan ja tavoitteiden asettamiseksi. Asiakkaan motivaatio ja arvot määrittävät tavoitetta, jonka realistisuuden arvioiminen on työntekijän tehtävä. Tärkeää on kuitenkin kannustava ja eteenpäin suuntaava, vuorovaikutuksellinen prosessi asiakkaan ja työntekijän välillä. (Payne 1997: 81-86.) Psykososiaalisen tuen periaatteiden määrittellessä vahvasti sosiaalialan asiakastyötä, on se myös luonnollinen lähestymistapa AKO plus -palvelun työmenetelmiin.

Psykososiaalista lähestymistapaa on kritisoitu, sillä sen vaikutuksia on vaikea testata empiirisesti (Payne 1997: 92). Päätöksentekijät monesti odottavat asiakastyön vaikutavuuden koontamista mitattavaan muotoon, mutta tulosten osoittaminen on vaikeaa toiminnan ohjaavan luonteen vuoksi. Ohjauksen ja neuvojen saaminen voi vaikuttaa ohjattavan elämäntilanteeseen ja toimintaan heti tai vasta viiveellä myöhemmissä vaiheissa. Tehokkaan ohjauksen avulla myös työmarkkinoiden muutoksiin voidaan reagoida tarvittavan koulutuksen lisäämisen avulla. Ohjausta ja neuvontaa laajentamalla yhteiskunnallinen tasa-arvo ja osallisuuden mahdollisuudet lisääntyvät. (Onnismaa 2007: 123-129.)

AKO plus -palveluun osallistuvien nuorten kokemusten tarkastelussa tutkimuksellinen lähestymistapa on fenomenologis-hermeneuttisen perinteen mukaista. Fenomenologisen tutkimuksen kohteena on ihmisen suhde omaan elämämaailmaansa ja ihmisen toiminnan nähdään olevan tarkoituksenmukaisesti suuntautunutta. Hermeneutiikka yhdistyy fenomenologiseen lähestymistapaan ymmärtämisen ja tulkinnan tarpeen myötä. Hermeneutiikan periaatteiden mukaisesti ihmisen ymmärrys rakentuu hermeneuttisena kehänä aiemmin tiedetyn pohjalta, mutta uuden kokemuksen tuoman ymmärryksen avulla. Kokemusmaailmaa tutkittaessa tulkinta on olennainen menetelmä. Fenomenologiassa sekä hermeneutiikassa keskeisiä ihmiskäsitystä määritteleviä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. (Tuomi – Sarajarvi 2009: 34-35.)

2.2 Kehittämishankkeessa vaikuttavat taustaoletukset

Nuorten työhönohjauksen asiakkaiden elämässä vaikuttavat lastensuojelutaustan ja työttömyyden tuomat haasteet itsenäistymiseen, taloudelliseen tilanteeseen ja elämänhallinnan eväisiin. Nuorten työllistymisen edistämiseksi on myös hallitusohjelmissa pyritty löytämään uusia keinoja. Työvoimapolitiittisia toimenpiteitä on tarjolla, mutta henkilökohtaista tukea ja ohjausta ei ole riittävästi kaikille. Nuorten työhönohjauksen asiakkaissa näyttäytyy etenkin ammattikouluttamattomien ja heikompikuntoisten nuorten kohdalla, että näihin toimenpiteisiin ei löydy heille helposti paikkaa. Erityistä tukea tarvitseville nuorille täytyy olla tarjolla tarkkaan kohdennettuja palveluita sekä niissä vahvaa yksilöllistä ohjausta (Hiilamo 2008: 7). Tämä joukko nuoria on juuri siinä elämänvaiheessa, joka määrittää melkoisesti tulevaisuuden suuntaa. Peruskoulu on suoritettu tai joillain jäänyt keskenkin. Nuoret, jotka eivät jatka opiskelua perusopintojen jälkeen, kohtaavat jatko-opiskelleita nuoria todennäköisemmin haasteita hyvinvoinnissaan, elintavoissaan ja elinoloissaan. (Suurpää 2009: 13.)

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneet nuoret ovat keskenään hyvin erilaisia taustoineen, elämäntilanteineen ja tulevaisuuden suunnitelmineen. Tämän vuoksi on haasteellista kehittää keinoja syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja rakentaa tukitoimenpiteitä nuorille, joiden koulutus- tai työura on katkennut. (Järvinen – Vanttaja 2006: 20.) Nuoret eivät välttämättä motivoidu hakeutumaan työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamille kursseille tai työharjoitteluun, kun näistä toimenpiteistä korvauksena saatavan tuen suuruinen raha tulee toimeentulotukena joka tapauksessa.

2.2.1 Hyvinvoinnin määrittely

Lasten oikeuksien julistuksessa lapsen hyvinvointi rakentuu erityisestä huolenpidosta sekä mahdollisuudesta terveeseen ja normaaliin kehitykseen. Lapselle on myös taattava koulutus ja sosiaalinen turva. Perheiden hyvinvoinnissa merkittävänä tekijänä on taloudellinen tilanne, mutta hyvinvointiin vaikuttavat myös terveys, turvallisuus, koulutus, sosiaaliset suhteet, riskikäyttäytyminen ja yksilön henkilökohtainen kokemus hyvinvoinnistaan. (Hämäläinen – Kangas 2010: 14-15.) Lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointi kertoo heikentyneestä hyvinvoinnista niin yksilön kuin yhteisönkin kohdalla, joten lastensuojeluasiakkaiden määrä on yksi hyvinvointiin liitettävistä mittareista (Saarikallio-Torp – Heino – Hiilamo – Hytti – Rajavaara 2010: 260).

Hyvinvoinnin vähentyminen yhteiskunnan silmin katsottuna on yhteydessä ihmisen heikentyneeseen kykyyn osallistua yhteiskunnan toimintaan. Henkilön vähentynyt hyvinvointi ja heikentynyt taloudellinen tilanne linkittyvät myös työttömyyteen. Yksilötasolla työttömyydellä on yhteys alhaisempaan psyykkiseen hyvinvointiin ja passiivisuuteen ja yhteiskunnan tasolla työttömyys kasvattaa sosiaaliturvan kustannuksia. (Ala-Kauhaluoma – Keskitalo – Lindqvist – Parpo 2004: 122-123.)

Modernin empiirisen hyvinvointitutkimuksen mukaan työ on ihmiselle olennainen hyvinvointia ja onnellisuutta tuottava tekijä, ja työttömyyden vaikutukset ovat kahdenlaisia. Objektiiviset vaikutukset liittyvät niihin etuuksiin, joihin yksilö olisi oikeutettu ja jotka määräytyvät työsuhteen perusteella, kuten työn perusteella kertyvään eläkkeeseen. Subjektiiviset vaikutukset liittyvät suoraan yksilön kokemaan hyvinvointiin, terveyteen ja ihmissuhteisiin. (Hjerppe 2004: 3.) Täytyy kuitenkin muistaa, että palkkatyössä oleminen ei ole yksilön ainoa osallistumisen ja verkostoitumisen tilaisuus, ilman työtäkin voi elää sosiaalisesti ehjää elämää (Suutari 2002: 17).

Epävakaas työelämässä on lisännyt ihmisten hyvinvoinnin eriytymistä, mikä liittyy nimenomaan tuloerojen kasvuun. Perheen sosiaalinen ja taloudellinen tilanne vaikuttaa elintapojen terveellisyyteen ja sen myötä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Lasten ja nuorten pahoinvointi ja ongelmat ovatkin lisääntyneet ja monimutkaistuneet etenkin vähempituloisissa perheissä. (Hirvilampi – Laatu 2008: 29; Gråsten-Salonen 2008: 199.)

2.2.2 Syrjäytymisen riskit

Syrjäytyminen yhdistetään ongelmiin yksilön hyvinvoinnissa. Syrjäytymisprosessissa yksilö joutuu erilleen siitä toimintaympäristöstä, johon on kuulunut ja joihin hän yhteiskunnan valtakulttuurin edustajien määrittelemien arvojen ja normien mukaan kuuluisi. Elämäntilanteessa on tuolloin riskitekijöitä liittyen yksilön hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Suomalaisessa kulttuurissa esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle jääminen tai vapaaehtoisesti jättäytyminen on merkityksellinen riskitekijä syrjäytymisestä puhuttaessa. (Jahnukainen 2005: 40-42.)

Mielenkiintoista on tarkastella syrjäytymiskertomuksia nuorten kirjoitelmien ja ryhmäkeskusteluiden pohjalta tehdyssä tutkimuksessa (Ollila 2008). Nuoret liittävät syrjäytymisen työttömyyteen, päihteisiin, jaksamiseen ja ihmissuhteisiin. Näistä työttömyyden koetaan olevan erityinen riski syrjäytymiselle, ja koulutuksen puuttumisen nähdään ennakoivan vahvasti työttömäksi jäämistä. Syrjäytyminen on nuorten määrittelemänä taloudellisen, sosiaalisen, terveydellisen ja koulutuksellisen huono-osaisuuden yhdistelmä ja näiden johdosta yksilöllä on riski jäädä koulutus-, työ- ja asuntomarkkinoiden ulkopuolelle. Suomessa syrjäytyminen on 1990-luvun lamasta lähtien ollut jatkuvasti ajankohtainen, yhteiskuntaa ja sosiaalipolitiikkaa koskettava aihe, ja kouluttamattomien heikentynyt asema on ollut nähtävissä työmarkkinoilla. (Ollila 2008: 168-169, 181-182.)

Yhteiskunnallisessa keskustelussa työttömyyden aiheuttamien negatiivisten vaikutusten koetaan 1990-luvun laman seurauksien perusteella olevan haitallisimmillaan nimenomaan nuorten kohdalla (Pietikäinen 2005: 220). Syrjäytymiskäsite on työtä tekevien, keskiluokkaisten ja keski-ikäisten määrittelemä termi (Suutari 2002: 32), joten syrjäytymisriskeihin liitetty nuori saattaa elää omassa ympäristössään täyttä ja onnellista elämää aavistamatta lainkaan häneen kohdistettuja riskioletuksia. Nuoret kokevat työttömyyden pienempänä hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavana tekijänä kuin työssä jo olleet ja työn menettäneet henkilöt yleensä, ja työttömyyden koskettaessa laajaa joukkoa työttömänä olemista ei koeta sosiaalisena poikkeamana (Hjerppe 2004: 12-13).

Suhteessa yksilön oikeuksiin, yhteiskunta käyttää suurta valtaa määritellessään yksilön syrjäytyneeksi ja avun tarvitsijaksi. Yhteiskunnassa käytetty puhe, ajattelutavat ja julki-

set käytännöt saattavatkin entisestään lisätä syrjäytymistä tai yksilön voimattomuuden tunnetta, vaikka tarkoitus olisi toinen. (Riikonen – Makkonen – Smith 2004: 17.) Syrjäytymiskeskustelusta tuntuu ajoittain unohtuvan sen toinen puoli, eli yhteiskunnan rakenteellisista järjestelmistä koituva eriarvoisuus ja sen myötä lisääntyvät syrjäytymisen riskit.

Syrjäytymisen syytä on ratkottu ja seurauksia havainnoitu jo pitkään, mutta todellisia parannuksia yhteiskunnallisin keinoin ei ole vielä saatu aikaan. Valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä yksilöiden osallistumisen mahdollisuuksia ja vähentää tämän myötä syrjäytymistä yhteiskunnassamme. Tavoitteen kannalta merkittävänä tekijänä seurataan kodin ulkopuolelle sijoitettavien lasten määrää, jonka vähentämiseksi pyritään lastensuojelulain turvaamana tehostamaan avohuollon toimia. (Heino – Johnson 2010: 266.)

2.2.3 Opiskelu- ja työvalmiuksien yhteys elämänhallintaan

Koulutukseen liittyvien valinnanmahdollisuuksien kasvaessa epävarmuus valintojen tekemiseen on lisääntynyt. Keskusteluun on noussut tarve tukea ohjauksellisin menetelmin yhä nuorempia koululaisia ura- ja elämänsuunnittelussa, sillä työ tai opiskelu muodostavat osan elämänhallinnan tunteesta. (Onnismaa 2007: 15-16.) Urahallinta sisältää yksilön omien toimintavalmiuksien lisäksi realistista arviointia omista kyvyistään saavuttaa tavoittelemansa työelämä sekä kykyä varautua vastoinkäymisiin. Hyvä itsetuntemus ja luottamus omaan kykyihin tukevat nuorta suuntaamaan sekä sitoutumaan koulutukseen ja tavoittelemaan koulutusta vastaavaa työtä. (Koivisto – Vuori 2006: 271-272.) Yhteiskunnallisilla ja koulutuspoliittisilla toimenpiteillä on tärkeä merkitys myös syrjäytymispolun katkaisemisessa.

Nykypäivän työntekijöiltä vaaditaan ominaisuuksia, jotka mahdollistavat joustavan työotteen, valmiuden riskien ottamiseen sekä siirtymisen työtehtävistä toisiin monipuolisen osaamisen myötä. Erilaisten verkostojen kanssa tehtävä yhteistyö on noussut aiempaa merkityksellisempään rooliin ja vaatii työntekijältä hyviä tiimityötaitoja. Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamisesta on tullut lähes välttämätöntä työllistymisen takaamiseksi, kun väestön yleinen koulutustaso on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana. (Vanttaja – Järvinen 2006: 28).

Elämänhallinta käsitteenä liittyy läheisesti itsetuntoon ja käytännössä sen voi nähdä yksilön ohjenuorana elämäntilanteissa selviytymiselle. Vahva elämänhallinnan tunne auttaa uskomaan omiin kykyihin ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Elämänhallinnan tunne kehittyy erityisesti lapsuusaikana yksilön lähiympäristön vaikutuksesta, ja vahvistuu tai heikentyy nuoruuden elämäkokemusten ja yhteiskunnan vaatimien kehitystehtävien myötä. Varhaisaikaisuuteen mennessä koulutukseen, työhön ja perheeseen liittyvät kehitystehtävät ovat tulleet kohdatuiksi ja elämänhallinnan tunne muodostuu melko vahvasti yksilön pysyväksi ominaisuudeksi. Sosiaaliset suhteet, tavoitteiden saavuttaminen, itsensä toteuttaminen ja elämäntyytyväisyys ylläpitävät elämänhallintaa. (Jaari 2004: 77, 79.)

2.2.4 Työhön ja työttömyyteen liittyvät arvot ja näkemykset

Nuorten asenteisiin ja arvoihin vaikuttavat taloudelliset tekijät, koulutus, koti, nuorten sosiaaliset suhteet sekä media. Samat vaikuttajat ovat kyseessä myös yksilön identiteetin muodostumisessa. Yksilön identiteetti muotoutuu elämäkokemusten myötä, myös työttömyyden tai työllistymisen tuomista vaikutuksista. Jälkmodernissa nykymaailmassa nuoruus on yksilöllistynyt ja pidentynyt, ja identiteetin muokkaaminen on mahdollista kasvaneiden valinnanmahdollisuuksien myötä. (Helve – Honkasalo – Kuusisto – Louhivuori – Kokkonen 2005: 197-199.) Nuori omaksuu ja muodostaa omaa arvomaailmaansa lähiympäristöönsä sosiaalistumisen ja kulttuurin jäseneksi kasvamisen yhteydessä (Helve 2002: 16).

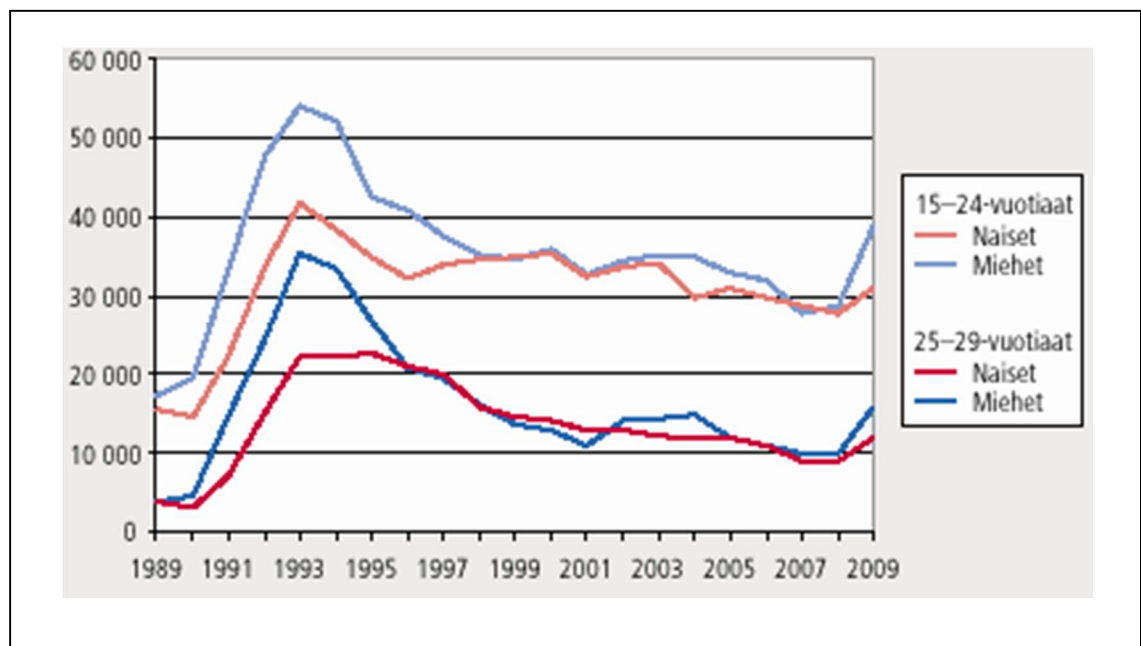
Koulun keskeyttäneiden nuorten elämänpolkuja on tutkittu koulutus- ja työtilanteiden osalta 1980-, 1990- ja 2000-luvuilla. Tutkimusta varten seurattiin noin puolta kaikista vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneistä 16-19 -vuotiaista nuorisista. Heidän elämäntilanteitaan seurattiin kymmenen vuoden ajan vuosina 1990-2000. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että lisääntyneistä koulutusmahdollisuuksista huolimatta nuorten kiinnittyminen työmarkkinoille on vaikeutunut parin vuosikymmenen aikana merkittävästi. 2000-luvun alussa ainoastaan korkeakoulutetut ovat lähes varmasti työllistyneet valmistumisen jälkeen, joten heikoimmassa asemassa ovat olleet peruskoulun jälkeen työttömäksi jääneet nuoret. Tämän kyseisen ryhmän on todettu olevan riskialtis psykososiaalisten ja terveydellisten ongelmien kehittymisen suhteen ja syrjäytymisriski on suuri. (Järvinen – Vanttaja 2006.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa on perinteisesti arvostettu työtä ja ahkeruutta ja työhön meno on ollut yksi aikuistumisen mittareista (Helve 2002: 60). Pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa tietynlaiseksi määritelty hyvä elämä on katsottu muodostuvan nimenomaan palkkatyön kautta (Vuorela 2008: 44). Monelle työ sinänsä on itseisarvo, mutta työ tuottaa toimeentulon lisäksi mahdollisuuksia mielekkääseen tekemiseen, itsensä toteuttamiseen ja on yksi väylä sosiaalisten suhteiden luomiseen (Moisio – Huuhtanen 2007: 29). Nuorille työ on sitä merkityksellisempää, mitä mielekkäämpää työ on. Olen-naista työn mielekkääksi kokemisessa on itsensä toteuttamisen mahdollisuus sekä työ-yhteisössä viihtyminen (Pöyliö – Suopajarvi 2005: 39).

3 Kehittämishankkeen toimintaympäristö

3.1 Nuorten työttömyys hankkeen yhteiskunnallisena kontekstina

Edellisen kerran valtakunnallinen laaja työttömyys koettiin Suomessa 1990-luvun laman aikana, jolloin työttömyysluvut viisinkertaistuivat kolmesta prosentista 15 prosenttiin väestöstä (Kautto – Uusitalo 2004: 86). Vuosina 1993-1994 nuorisotyöttömyys oli korkeimmillaan. Tuolloin työttömiä oli 41 prosenttia nuorista. (Pietikäinen 2005: 224.) Tuon massiivisen laman jälkeen työttömyysluvut saatiin hallintaan talouden kohentumisen sekä erilaisten työvoimapolitiittisten keinojen avulla. Globaalin taantuman aiheuttamana työttömyys kasvoi jälleen hurjiin lukuihin vuonna 2009, nuorten työttömyyden jäädessä kuitenkin pienemmäksi kuin 1990-luvulla (Työvoimatutkimus 2010, ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Nuoret työttömät sukupuolen ja iän mukaan vuosina 1989-2009 (Työvoimatutkimus 2010)

1990-luvun laman kokeneiden nuorten kokemuksista on kerätty empiiristä aineistoa ja tilastotietoja. Niiden perusteella on havaittu, että lama heikensi työttömän nuoren it-senäistymisen ja aikuistumisen mahdollisuuksia. Taloudellisen tilanteen vuoksi van-

hempien taloudesta pois muuttaminen oli hankalampaa, ja työttömyyden aiheuttama stressi vaikutti nuorten itsetuntoon ja ihmissuhteisiin. Yhteiskuntaan kiinnittyminen oli haastavaa oman yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksien ollessa vähäiset. (Helve 2002: 61.)

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee kuukausittain työllisyyskatsauksen, jonka tilastotiedot kootaan työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoittautuneiden työnhakijoiden ja avoimiksi ilmoitettujen työpaikkojen mukaan. Työllisyyskatsauksessa tilastoidaan myös työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä olleiden määrä kuukausittain. Tarkastelemalla alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyyslukuja, on työttömien määrä vuoden ajanjaksolla mitattuna ollut toukokuuhun 2010 asti korkeampi kuin kahtena aiempaa vuotena. Kesäkuusta 2010 alkaen työttömien määrä on vähitellen laskenut edellisvuosia pienemmäksi ja antaa viitteitä kohentuvasta työllisyystilanteesta. (Työllisyyskatsaukset 08/2009-08/2010.)

Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun työttömyys on luonteeltaan rakenteellista. Tämä tarkoittaa, että avoimia työpaikkoja on paljon, mutta tarjolla oleviin työpaikkoihin vaaditaan lähes poikkeuksetta alan koulutusta ja ammattitaitoa. Tämä heikentää nuorten mahdollisuuksia työllistyä avoimiin työpaikkoihin ja pääkaupunkiseudulla pitkäaikais-työttömien joukossa onkin myös paljon nuoria. Työpaikat, joihin ei vaadittaisi koulutusta tai ammattitaitoa ovat matalapalkkaisia, ja mikäli niitä on tarjolla, moni ajattelee että pienen palkan vuoksi työtä ei kannata edes ottaa vastaan. (Montén – Tuomala 2004: 79-80.) Nuoria työllistää eniten kaupallinen ala, ja seuraavaksi eniten työpaikkoja nuoret saavat julkisen hallinnon, opetusalan sekä sosiaali- ja terveyshuollon palveluista (Keinänen 2010).

Nuorten työttömyyden kasvuun on vaikuttanut olennaisesti vallitseva maailmanlaajuisen taloustilanne ja taantuma, mutta myös yhteiskunnalliset ja arvojen muutokset työhön suhtautumisessa. Työelämässä kuten pitkälti arkielämässäkin nykyään vallitsee tehokkuuden tavoittelu, jonka myötä lapsuus lyhenee, nuoruus pitenee ja perinteinen turvallinen elämänmalli on vaihtumassa ennalta-arvaamattomampaan suuntaan. Peruskoulussa koetut epäonnistumiset tai turhautuminen johtavat yhä useamman kohdalla koulusta putoamiseen ja sen myötä mahdollisesti työttömyyteen ja kasvaviin syrjäytymisen riskeihin. Työtä on haasteellista saada ilman ammattikoulutusta, tai ammattikou-

lutus on hankittu työllistymisen kannalta väärältä alalta. Oppimisvaikeuksien tai hanka-
lien elämäntilanteiden vuoksi oireilevien lasten ohjaamiseksi ja opettamiseksi ei ole
tarpeeksi resursseja tai osaamista. (Uudenmaan liitto 2007: 3-5.)

Työttömän nuoren velvoitteena työmarkkinatuen saamiselle on hakea aktiivisesti koulu-
tukseen jokaisessa yhteishaussa, jotta opintojen avulla hänen työllistymisnäkömängsä
yhteiskunnan näkökulmasta kohenisivat. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että tämä
velvoite saa nuoret hakeutumaan koulutukseen, johon motivaatio ei riitä ja opiskelu
saatetaan keskeyttää pian sen aloituksen jälkeen. (Olkinuora – Mäkinen – Rinne –
Suikkanen 2006: 300, 303.) Nuorten työhönohjauksen asiakastyön menetelmien ja
nuorten elämäntilanteiden kohentamisen kannalta merkittävää olisi paitsi työpaikkojen
lisääntyminen, myös nuorten koulutusmahdollisuuksien lisääntyminen niin peruskoulun
loppuun suorittamisen kuin ammatillisenkin opiskelun osalta.

Huoli tulevaisuudenkuvista ja mahdollisesta syrjäytymisriskin lisääntymisestä kasvaa
niiden nuorten kohdalla, jotka eivät saa itselleen sopivaa opiskelu- tai työpaikkaa. Kou-
lutus on yksi tärkeimmistä väylistä saavuttaa työelämässä pysyvyyttä, mutta mikäli
nuori ei ole saanut suoritettua keskiasteen tutkintoa, on hänellä merkittävä riski syrjäy-
tyä. (Aapola 2005: 260, 269.) Etenkin ne työttömät nuoret, joilla ongelmat ovat kasau-
tuneet useilla eri elämänaalueilla, tarvitsevat joustavan verkostotyön tukea ja mahdolli-
simman yksilöllistä ohjausta erilaisten koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien kartoit-
tamiseksi (Helve 2002: 65-66).

3.1.1 Työvoimapoliittiset toimenpiteet

Nuorten työllistymisen tukemiseksi on 1990-luvun laman kokemusten perusteella kehi-
tetty erilaisia työvoimapoliittisia toimenpiteitä ja tukitoimia. Työvoimapoliitiikan toimen-
piteiden ensisijaisena tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä sekä lisätä elä-
mänhallintaa (Pietikäinen 2005: 226). Osa työttömiksi jääneistä nuorista kuitenkin jää
ilman työllistämistä edistäviä tukitoimia. Pitkään työttömänä olleet nuoret tottuvat
saamaan toimeentulotukea ja ovat todellisessa syrjäytymisvaarassa, sillä usein taustalla
on myös päihde- tai mielenterveysongelmia sekä muita elämänhallinnan haasteita (Pit-
känen – Aho – Koponen – Kylmäkoski – Nieminen – Virjo 2007: 33).

Työ- ja elinkeinotoimistossa työttömälle nuorelle tehtävän työnhakusuunnitelman aktiivisten toimenpiteiden tavoitteena on pidempiaikaisen työllistymisen mahdollistaminen, kun henkilön osaaminen karttuu esimerkiksi koulutuksen tai työharjoittelun myötä. Työvoimapolitiittisia toimenpiteitä ovat palkkatuki, työharjoittelu ja työelämävalmennus, työvoimakoulutus sekä vuorotteluvapaa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010). Syyskuun 2010 lopussa työ- ja elinkeinohallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteissä oli yhteensä 90 100 henkilöä eli 3,4 % työvoimasta (Työllisyyskatsaus 9/2010).

Työvoimapolitiittiset toimenpiteet kertovat terminä vahvasta yhteiskunnallisesta kontrollista ja yksilön ohjaamisesta, puhumattakaan toimenpiteiden sisältämisestä velvoitteista. Tämänhetkinen sosiaalipolitiikka on tiukka työttömien nuorten kohdalla, sillä toimeentulotuen saamiseksi on osoitettava aktiivisuutta työnhaussa ja osallistuttava työnhakusuunnitelmassa mainittuihin toimenpiteisiin (Ala-Kauhaluoma 2005: 44). Kieltäytyminen henkilölle osoitetusta työstä tai työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä ilman perusteltua syytä aiheuttaa toimeentulotuen alentamisen 20 prosentilla. Tämän jälkeen toimenpiteistä kieltäytyminen johtaa tuen alentamisen vielä 40 prosenttiin toimeentulotuen normin mukaisesta määrästä. (Julkunen 2006: 211; Karjalainen 2008: 115.)

Aktivointipolitiikka ja aktivoivat toimenpiteet ovat yleistyneet siitä huolimatta, että niiden vaikuttavuudesta ei ole paljon tietoa. Toimintatapaa on kritisoitu siitä, että rakenteellisen työttömyyden aiheuttamat ongelmat kohdistetaan yksilöiden ongelmiksi. Aktivointipolitiikassa työttömiä sanktioidaan työpaikkojen puuttumisesta ja heidät veloitetaan viranomaisten seurantaan niin työvoimahallinnon kuin sosiaalihuollonkin suuntaan. Pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseksi ja työllisyyden kohentumiseksi vaaditaan ennen kaikkea todellinen tarve työvoimalle. Aktivointisuunnitelmien tulisi olla henkilökohtaisesti räätälöityjä ja kunkin henkilön ajankohtaiseen tilanteeseen sopivia. Parhaimmillaan suunnitelmat ovat usean tahon kesken yhdessä laadittuja, jolloin osaaminen ja tilannetietous voidaan yhdistää. (Keskitalo – Mannila 2004: 115.)

3.1.2 Työmarkkinatuki

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ajalta on oikeutettu hakemaan työmarkkinatukea Kelalta. Alun perin tuki on ollut tarkoitettu lyhytaikaiseksi tueksi matkalla kohti palkkatöitä, mutta monelle nuorelle työmarkkinatuesta on muodostunut pääasiallinen tulon-

lähde toistuvaistyöttömyyden vuoksi. (Aho 2005: 35.) Työttömän oikeutta työttömyys-turvaan henkilön oman työllistymistä edistävän aktiivisuuden myötä alettiin kansainväli-sen suuntauksen mukaisesti korostaa Suomessakin 1990-luvulla. Sittenkin työmarkki-natukeen ja sen myöntämiseen onkin tehty useita muutoksia. (Julkunen 2006: 208; Kautto – Uusitalo 2004: 88-89).

Työmarkkinatukilain ja sen uudistusten tarkoituksena on ollut vähentää ammattitaidon tai koulutuksen puutteesta johtuvaa nuorisotyöttömyyttä. Työharjoittelun kautta nuori saisi työssä tarvittavaa käytännön kokemusta ja sitä kautta mahdollisuuden työllistyä. Osallistumalla vähintään viiden kuukauden ajan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutuk-seen, työharjoitteluun, työkokeiluun tai työhön voi alle 25-vuotias nuori saada oikeuden myös työttömyysaikaiseen työmarkkinatukeen. Lisäksi hänen tulee hakea aktiivisesti ammattiin johtavaan koulutukseen. Oikeuden menettää, mikäli kieltäytyy uudesta tarjo-tusta työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä tai ei hakeudu henkilölle soveltuvaan amma-tilliseen koulutukseen. Näillä velvoitteilla ja rajoitteilla on pyritty aktivoimaan nuoria ja toisaalta ennaltaehkäisemään nuoren joutumista alunpitäenkään työttömäksi työnhaki-jaksi. (Hämäläinen 2005: 136-138.) Työmarkkinatuen saamiselle asetetut ehdot ovat saaneet kritiikkiä holhoavasta asenteesta ja ihmisen yksilöllisyyden ja moniarvoisuuden kunnioittamisen unohtamisesta (Helve 2002: 59).

Työmarkkinatuen sisältöä uudistettiin jälleen vuonna 2010 siten, että osallistuessaan aktivointitoimenpiteisiin nuori voi saada työmarkkinatuen yhteydessä rahallisena korva-uksena aktivointilisän. Uudistuksen myötä aktivointitoimenpiteitä kutsutaan työllistä-mistä edistäviksi palveluiksi. Aktivointilisän saaminen edellyttää, että työllistämistä edis-tävään toimenpiteeseen osallistuminen on kirjattu nuoren työnhakusuunnitelmaan työ- ja elinkeinotoimistossa ja että tarvittava työssäoloehto täyttyy. (Liite 1.)

Käytännössä työmarkkinatukilain uudistukset ovat vaikuttaneet osaan työvoiman ulko-puolella olevista nuorista siten, että he ovat aktivoituneet ja ryhtyneet hakemaan itsel-leen soveltuvaa koulutus- tai työpaikkaa. Jotkut nuorista ovat kuitenkin tiedostaneet, että mikäli he ilmoittautuvat työttömäksi työnhakijaksi he eivät tule työttömyysajalta saamaan työmarkkinatukea. Lisäksi he saattavat työvoimaneuvojan ohjaamana joutua ei-toivottuun työharjoitteluun tai koulutukseen lain velvoituksella. Todellisuudessa osa työttömistä nuorista siis jättäytyy piilotyöttömiksi työvoiman ulkopuolelle, todennäköi-

simmin ainakin jos toimeentulo on turvattu vanhempien tai puolison kautta. (Hämäläinen 2005: 139, 145.)

3.1.3 Nuorten yhteiskuntatakuu

Vuonna 2005 voimaan tulleen nuorten yhteiskuntatakuun nojalla työ- ja elinkeinotoimiston tulee tarjota työttömälle nuorelle kolmen kuukauden kuluessa jotakin julkisten työvoimapalveluiden toimenpiteistä (Pitkänen ym. 2007: 1). Työttömän nuoren sijoittaminen työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen vain yhteiskuntatakuun velvoittamana ei kuitenkaan välttämättä edistä nuoren työllistymistilannetta. Pahimmillaan tällaiset sijoittamiset voivat tuottaa lisää epäonnistumisen kokemuksia, joihin nuori loppujen lopuksi saattaa tottua niin, että alkaa jo itse toimia epäonnistumisia ennakoivalla tavalla. Nuoren siirtyminen kohti aikuisuutta on vaiheena pidentynyt ja erilaisine ongelmineen nuoren selviytyminen riippuu pitkälti ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista ja nuoren saamasta tuesta (Linnossuo 2004: 42).

Sinänsä aktivointitoimenpiteet voivat olla tehokas keino järjestää työttömälle päiväohjelmaa ja parhaimmillaan ne johtavat työllistymiseen. Toimenpiteeseen motivoituminen ja osallistuminen kasvattaa nuoren työnhakutaitoja ja yleistä inhimillistä pääomaa sekä viestittää työnantajille työnhakijan aktiivisuudesta. Heikoimpien nuorten tarpeisiin toimenpiteeseen velvoittaminen kuitenkin ei riitä. (Ala-Kauhaluoma 2005: 51-52.)

3.2 Nuorten työhönohjaus

Nuorten työhönohjaus on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston yksikkö, jonka tehtävänä on tuottaa työhön ja koulutukseen ohjaavia palveluita helsinkiläisille lastensuojelun asiakkaina oleville 16-20-vuotiaille nuorille. Nuorten työhönohjauksessa on viisi asiakastyötä tekevää työkuraattoria ja johtava työkuraattori. Sosiaaliviraston organisaatiossa nuorten työhönohjaus on osa sijoituksen sosiaalityön ja jälkihuollon yksikköä. Yksikön toiminnasta vastaa sijoituksen sosiaalityön ja jälkihuollon päällikkö. Kehittämishanketta tarkastelevan ajanjakson, syyskuun 2009 ja lokakuun 2010 välisenä aikana, nuorten työhönohjauksen viidellä työkuraattorilla on ollut yhteensä 413 asiakasta.

Nuorten työhönohjauksen palveluihin ohjautuvat nuoret, joilla ei ole työ- tai koulutuspaikkaa tai suunnitelmaa sellaiseen hakeutumisesta. Asiakkaat tulevat palvelun piiriin lastensuojelun sosiaalityöntekijän läheteellä. Erityisen tuen tarve ja syrjäytymisriski ovat olemassa kaikkien nuorten työhönohjauksen asiakkaiden elämäntilanteissa lastensuojelutaustasta ja työttömyydestä johtuen. Nuorten työhönohjauksen palveluiden tavoitteena on tukea nuorta eheämpään tulevaisuuteen vahvistamalla heidän koulutuksessa ja työssä tarvittavia valmiuksiaan. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on tarjota nuorille onnistumisen kokemuksia suoritetun kurssin, työharjoittelun tai lisääntyneen elämänhallinnan tunteen myötä.

3.2.1 Lastensuojelu nuorten työhönohjauksen asiakkaan elämässä

Lastensuojelutyön reunaehdoja määrittelevä uusi lastensuojelulaki astui voimaan 1.1.2008. Laissa korostuu lapsen etu, ehkäisevän lastensuojelutyön merkitys sekä viranomaisen velvollisuus ryhtyä tarvittaessa riittäviin ja tarpeenmukaisiin toimenpiteisiin. Toimenpiteitä vaaditaan aina, kun lapsen kasvu tai kehitys vaarantuu perheen tai lapsen oman käyttäytymisen tai menettelyn vuoksi. Laki painottaa myös tehokkaan kuntouttavan avohuollon merkitystä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Nuorten työhönohjauksen asiakkaat ovat niin avohuollossa, sijaishuollossa kuin jälkihuollossakin olevia nuoria. Nuorten työhönohjauksen sijoituessa organisaatiossa sijoituksen sosiaalityön ja jälkihuollon yksikköön, asiakkaat ovat pääsääntöisesti jälkihuollon asiakasnuoria. Lastensuojelulain mukaan nuoren oikeus jälkihuoltoon syntyy sijaishuollon päätteeksi, jos nuori on ollut sijoitettuna vähintään puoli vuotta kodin ulkopuolelle. Sijoituksesta ja lastensuojelun tarpeesta edellytetään kuluneen enintään viisi vuotta. Jälkihuolto päättyy aina viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. (Räty 2007: 391.)

Jälkihuoltoa voidaan kuitenkin järjestää myös lapselle tai nuorelle, jolla ei ole taustalla puolen vuoden sijoitusta vaan lastensuojelun avohuollon asiakkuus. Tällöin lastensuojelun sosiaalityöntekijän arvion mukaan voidaan perustella, että jälkihuollon tukitoimet ja palvelut edistävät nuoren kasvua ja kehitystä. Tästä mahdollisuudesta puhutaan harunnanvaraisen jälkihuollon järjestämisenä, jonka toteutuminen riippuu kunnan määrärahoista. (Räty 2007: 398.) Jälkihuollon sisältö rakentuu jokaisen nuoren kohdalla yksilöllisesti hänen elämäntilanteensa ja yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Jälkihuoltoa

suunniteltaessa nuoren tilanne tulee pyrkiä hahmottamaan kokonaisuutena. Jälkihuolto voidaan karkeasti jakaa neljään osa-alueeseen, joita ovat suunnittelu, nuoren tukeminen, lähiverkoston tukeminen ja arviointi. (Laaksonen 2004: 15-21).

Jälkihuollon yksi tärkeimmistä osa-alueista on tukea nuorta työelämään tai koulutukseen hakeutumisessa. Jälkihuoltonuorten työttömyys on yleisempää kuin saman ikäisten nuorten työttömyys yleensä. (Laaksonen 2004: 36–40.) Helsingissä työhön ja koulutukseen erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on mahdollisuus osallistua jälkihuoltonsa ajan nuorten työhönohjauksen palveluihin. Nuorten työhönohjaus on Suomessa ainutlaatuinen yksikkö, sillä muualla lastensuojelutyön yhteyteen ei ole järjestetty asiakkaiden työhön ja koulutukseen ohjaavaa asiantuntijapalvelua.

2000-luvun alusta lähtien kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä sekä huostaanotot ovat kasvaneet vuosi vuodelta. Etenkin 16-17-vuotiaiden nuorten sijoitukset ovat lisääntyneet. Vaikuttaviksi tekijöiksi arvioidaan Suomessa lisääntynyt taloudellinen eriarvoisuus ja ennen kaikkea köyhimpien perheiden huono-osaisuuden kasautuminen. Perheen selviytyminen lastensuojeluviranomaisten perheeseen tekemän rajun intervention kokemuksista on pitkälti riippuvaista siitä, millaista tukea viranomaiset tarjoavat perheen yksilöille sekä kokonaisuudelle. (Saarikallio-Torp ym. 2010: 236-238.) Lastensuojelun asiakkaiden määrän voi rinnastaa kuvaavan yhteiskunnassamme elävien lasten ja perheiden pahoinvoinnin sekä syrjäytymisen tilannetta. Huostaanoton myötä lapsen elämäntilanne saattaa tosin myös kohentua tuen tarjonnan lisääntyessä. (Heino – Johnson 2010: 266.)

Valtakunnallisia lastensuojeluasiakkuuksia, koulutustietoja sekä työttömyyttä käsitteleviä rekistereitä yhdistävän seurantatutkimuksen avulla on voitu tarkastella huostaanotettujen lasten ja nuorten myöhempää kiinnittymistä koulutukseen tai työelämään. Rekisterit yhdistettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Tilastokeskuksen yhteistyönä. Tutkimusryhmäksi muotoutui vuosina 1982-1991 syntyneet lapset, jotka olivat olleet huostaanotettuna vuosien 1991-2006 välillä. Tutkimusotoksen keräämisen ajankohtana kohderyhmän nuoret olivat 15-24-vuotiaita. (Heino – Johnson 2010: 268, 272-273.)

Seurantatutkimus suoritettiin vertailemalla huostaanotettujen ja ei-huostaanotettujen sisarusten välisiä eroja koulutuksessa ja työllistymisessä. Tutkimustulokset osoittavat, että huostaanotettujen nuorten koulutustaso jää heikommaksi, mutta silti puolet heistä on jatkanut peruskoulun jälkeen opiskelemaan muuhun tutkintoon. Parhaiten koulu- maailmassa ovat edenneet alle 13-vuotiaina perhehoitoon sijoitetut nuoret. Heikoiten taas ovat pärjänneet 13-17-vuotiaina huostaanotetut, sijoituksen aikana yhteen tai useampaan eri laitospaikkaan sijoitetut nuoret. Heistä noin kolmella neljästä puuttuu vielä 23-24-vuotiaina peruskoulun jälkeinen tutkinto. (Heino – Johnson 2010: 284-285.) Huolestuttava huomio on, että Suomessa lisääntyvät juuri teini-ikäisten nuorten laitossijoitukset, jolloin syrjäytymisriskin ennakoidaan kasvavan entisestään.

3.2.2 Nuorten työhönohjauksen palvelutarjonta

Nuorten työhönohjauksen asiakasnuorelle nimetään henkilökohtainen työkuraattori, joka tarjoaa nuorelle yksilöllistä tukea ja ohjausta työ- ja koulutusasioihin liittyen. Nuorten työhönohjauksen asiakkaana olevalla nuorella on mahdollisuus osallistua yksikön omille asiakkaille suunnattuun työvoimapolitiittiseen, valmentavaan koulutukseen tai työharjoitteluun. Lisäksi työkuraattori ohjaa nuorta tutustumaan ja hyödyntämään muita työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksia oppilaitosten tai työ- ja elinkeinotoimiston kautta.

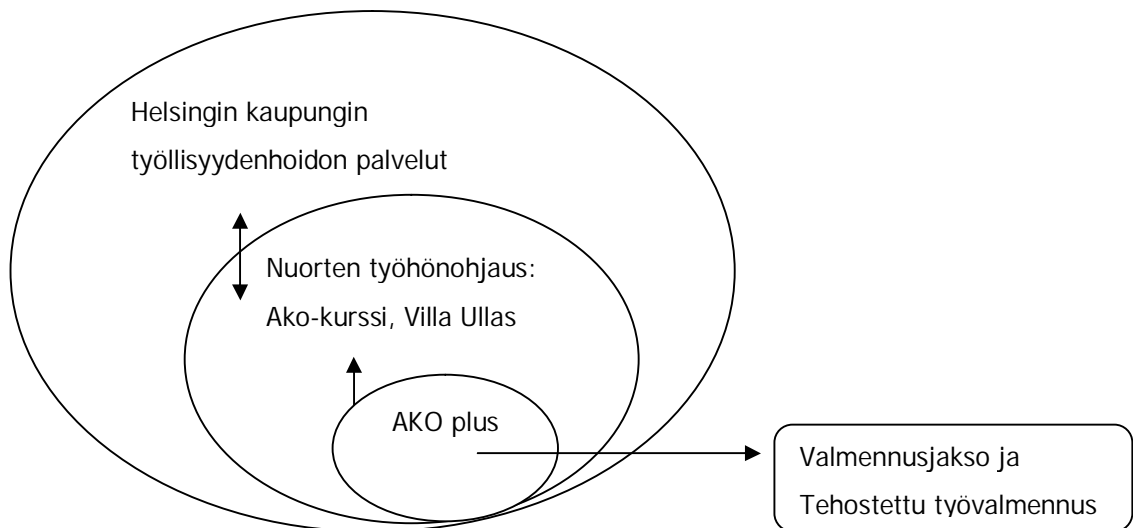
Työkuraattorin tarjoama tuki ja ohjaus asiakkaalle vaihtelee kunkin nuoren tarpeiden mukaan. Pääsääntöisesti työkuraattori tutustuttaa nuoren työ- ja elinkeinotoimistossa asioimiseen, kertoo erilaisista opiskeluvaihtoehdoista ja ohjaa koulutukseen tai työhön hakeutumisessa. Työkuraattori voi käydä nuoren kanssa tutustumassa oppilaitoksiin, muistuttaa yhteishakujen aikatauluista ja varaa nuorelle henkilökohtaisen ajan yhteishaun tekemiseen. Lisäksi hän auttaa nuorta työhakemusten ja ansioluetteloiden tekemisessä ja kannustaa aktiivisuuteen. Työkuraattori on tiiviissä yhteydessä nuoren verkostoon, johon lastensuojelun sosiaalityöntekijän lisäksi saattavat kuulua vanhemmat, lastensuojelulaitoksen työntekijöitä, tukiasuntojen työntekijä sekä päihde-, mielenterveys- tai kriminaalihuollon työntekijä. Koulutukseen tai työhön suuntaava realistinen suunnitelma nuoren kanssa tehdään kunkin asiakkaan lähtökohdat ja toiveet huomioiden.

Nuorten työhönohjauksen omaan palvelutarjontaan kuuluvat työharjoittelupaikka kahvila Villa Ullas sekä ammatilliseen koulutukseen ohjaava työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, josta lyhenteenä käytetään nimeä Ako-kurssi. Työvoimakoulutus hankitaan kilpailutuksen myötä yhdessä työvoimahallinnon kanssa. Lokakuuhun 2008 asti nuorten työhönohjauksella oli myös toinen oma työharjoittelupaikka, offset-paino Nupa Express. Painon toiminta lakkautettiin, kun digipainojen yleistyessä nuorille tarjottavat työharjoittelutehtävät vähenivät olennaisesti. Lakkautetun offset-painon toiminnasta vapautuneilla varoilla päätettiin käynnistää uutta, ajanmukaiseen tarpeeseen vastaavaa palvelua nuorten työhönohjauksen asiakkaille. Tähän tarpeeseen vastaamaan on kehitetty nuorten työhönohjauksen AKO plus -palvelu.

AKO plus on tarkoitettu valmentavaksi toiminnaksi nuorten työhönohjauksen asiakkaille, joilla on heikot työllistymisnäkymät ja tarve kehittää opiskelussa ja työelämässä tarvittavia valmiuksia. AKO plus hankitaan kilpailutuksen myötä ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Tarkoituksena on, että asiakasnuorilla on palveluun matalampi kynnys kuin esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimiston järjestämiin työllistämispalveluihin. Tämä tarkoittaa, että nuoren ei tarvitse vielä välttämättä olla työ- ja elinkeinotoimiston asiakas osallistuakseen palveluun. Palvelussa pyritään myös ottamaan nuoren elämäntilanne kokonaisvaltaisesti huomioon esimerkiksi verkostoneuvotteluiden ja terapiatapaamisten hoitamiseksi.

AKO plus on osa nuorten työhönohjausta, jonka palvelut sijoittuvat osaksi Helsingin kaupungin työllisyydenhoidon kokonaisuutta (ks. kuvio 2). Helsingin kaupungin työllisyydenhoidon verkoston toimijoita ovat henkilöstökeskus, sosiaalivirasto, opetusvirasto, nuorisoasiainkeskus, terveyskeskus, talous- ja suunnittelukeskus sekä työllistämistoimikunta. Näiden toimijoiden tarjoamat palvelut ovat erilaisia työkokemusta kartuttavia työssä oppimisen palveluja, ammatillista koulutusta oppisopimus- ja rekrytointikoulutuksena sekä työllistymisedellytyksiä parantavia valmentavia koulutuksia. Myös neuvonta ja ohjaus, nuorten pajatoiminta, yrityshautomotoiminta sekä yhdistyksille suunnatut työllisyyttä edistävät avustukset kuuluvat verkoston toiminta-alueeseen. Palveluiden avulla tavoitellaan työttömien henkilöiden kuntoutumista, työhön ja opiskeluun kiinnittymistä sekä pysyvien ratkaisujen löytämistä työttömyyden katkaisemiseksi. (Hanni – Karvonen 2009.)

Kuvio 2. AKO plus -palvelu osana nuorten työhönohjauksen ja Helsingin kaupungin työllisyydenhoidon palveluita.

3.3 Työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuus

Nuorten työhönohjauksen asiakkaista suurin osa ilmoittautuu asiakkuutensa alkuvaiheessa ensimmäistä kertaa työttömäksi työnhakijaksi. Tässä vaiheessa nuori on saattanut olla jo useamman kuukauden työttömänä peruskoulun päättymisen tai ammatillisen koulutuksen keskeytymisen jälkeen. Monella on työ- ja elinkeinotoimistossa asioimisesta huonoja kokemuksia kavereilta tai vanhemmilta kuultuina. Usein kuulee työttömäksi ilmoittautumatta jättämisen syyksi sen, että ”ne kuitenkin pistävät mut jonnekin sellaiseen paikkaan töihin mihin en halua”. Tämä kokemus pyritään korjaamaan nuorten työhönohjauksen asiakkuuden aikana käymällä yhdessä työ- ja elinkeinotoimistossa ja kertomalla, että työvoimaneuvojan tarkoituksena on nimenomaan auttaa nuorta etsimään häntä itseään kiinnostavaa koulutusta tai työtä.

Ilmoittautuessaan työttömäksi työnhakijaksi nuoren täytyy esittää työ- ja elinkeinotoimistossa koulutus- ja työhistoriansa todistuksin. Alle 25-vuotiaita palvelevat nuorten työvoimaneuvojat omissa tiimeissään. Työnhaun käynnistämiseksi nuori joutuu selvittämään, onko hän hakenut aktiivisesti avoimia työpaikkoja tai opiskelemaan yhteis- haussa. Selvitys tulee antaa, jotta virallinen päätös oikeudesta työttömyysaikaiseen työmarkkinatukeen voidaan tehdä. Työvoimaneuvoja tekee nuoren kanssa työnhakusuunnitelman, johon kirjataan nuorta kiinnostavat työt ja ammatit. Suunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset konkreettiset toimenpiteet kuten työharjoittelupaikat tai val-

mentavat työvoimapoliittiset koulutukset, joihin nuoren odotetaan hakevan ja osallistuvan mikäli saa paikan. Työnhaku tulee pitää aktiivisesti voimassa. Nuorelle annetaan työnhauun uusimista varten aika, jolloin hänen viimeistään tulee käydä uudestaan työvoimaneuvojan luona, jos ei ole siihen mennessä saanut työtä, työharjoittelupaikkaa tai koulutuspaikkaa.

4 AKO plus -palvelun toiminta ja rakenne

4.1 Kehittämishankkeen tavoitteet ja kohderyhmä

AKO plus -palvelun sijoituessa työttömien nuorten arkeen lastensuojelun tehtäväkentässä, on kehittämishankkeen tavoitteiden luonnollinen lähtökohta kohderyhmän tukeminen kohti eheää tulevaisuutta. Jokaisella hankkeessa osallisena olevalla nuorella on omat tavoitteensa koulutuksen tai työelämän suhteen. Nuorten tämänhetkiset odotukset tulevaisuudesta näyttäytyvät motivaationa toimia tavoitteiden saavuttamiseksi. Huomioitaessa suurimman osan kohderyhmän nuorista olevan vailla peruskoulun jälkeistä koulutusta, on heillä kohonnut riski syrjäytyä yhteiskunnan raameista (Bardy 2001: 48; Jahnukainen 2005: 40-42). Lastensuojelutaustaisten nuorten kanssa työskennellessä on huomioitava myös huono-osaisuuden ja syrjäytymisen mahdollinen siirtyminen sukupolvien yli (Saarikallio-Torp ym. 2010: 237).

Edellämainitut näkökulmat huomioiden kehittämishankkeen kohderyhmässä on ehdottoman tärkeää tukea nuorta löytämään omat vahvuutensa ja kehittää hänen valmiuksi-
aan elämänhallinnan, koulutuksen ja työn alueilla. Kehittämishankkeen hyötyjiä ovat näin ollen nuorten työhönohjauksen palvelut sekä AKO plus -palveluun ohjatut asiakasnuoret. Myös nuoren verkostossa toimivat eri tahot, kuten vanhemmat tai viranomaiset, hyötyvät asiakkaan saamasta tuesta mikäli nuoren elämäntilanne paranee ja avun tarve vähenee. AKO plus -palvelun potentiaalisia asiakkaita ovat kaikki helsinkiläiset lastensuojelun asiakasnuoret, joilla on asiakkuus nuorten työhönohjauksessa.

Luvussa 2 esittelemieni kehittämishankkeen taustaoletusten perusteella AKO plus -palveluun tulevien asiakasnuorten ennakoidaan nuorten työhönohjauksen muun asiakaskunnan lailla olevan heikkokuntoisempia, kuin koulutusta ja työkokemusta hankkineet samanikäiset nuoret. Heillä saattaa olla taustalla mielenterveys- tai päihdeongelmia tai muita elämänhallintaan vaikuttavia haasteita. Nuoren toimintakyky otetaan AKO plus -palvelussa huomioon siten, että toimintaryhmä on pieni, kolmesta viiteen nuorta yhdessä ryhmässä. Palvelun lähtökohtana on tarjota osallistujille yksilöllistä tukea, työskennellen tarvittaessa yhdessä myös asiakkaan muun verkoston kanssa. Palveluun

osallistumisen aikana kullekin nuorelle tehdään yksilöllinen suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä niin palvelun ajaksi kuin jatkoonkin. Erityisen tärkeää on, että AKO plus -palvelun myötä asiakasnuori pääsee osallistavaan toimintaan nopeasti. Tällöin nuoren tuen tarpeeseen voidaan vastata ilman viiveitä, joita työ- ja elinkeinotoimistoon sidoksissa oleviin palveluihin voi liittyä.

Intensiivistä ja yksilöllistä tukea tarjoamalla AKO plus -palvelun tavoitteena on lisätä nuoren elämänhallintaan liittyviä taitoja. Useilla nuorten työhönohjauksen asiakkailla nämä taidot ovat vasta kehittymässä heidän ollessaan itsenäistyvässä elämänvaiheessa. Monet nuoret, joilla ei ole ollut pitkään aikaan säännöllistä osallistavaa toimintaa, tunnustavat tarvitsevänsä tukea elämänhallinnan tunnetta kohentaviin asioihin. Näitä ovat esimerkiksi aamuhäämisen harjoittelu ja vuorokausirytmien opettelu, päihteiden käytön hallinta ja laskujen maksaminen omalta tililtä. Toimeentulotuen ja työmarkkina-tuen varassa eläminen on nuorelle haasteellinen oman talouden suunnittelun vaihe (Ala-Kauhaluoma ym. 2004: 99, 103).

4.2 Ohjaus- ja neuvontatyö työttömän nuoren tukena

Sosiaalialalla tehtävässä asiakastyössä korostuu asiakkaan toimintakyvyn ja valtaistumisen tavoite ohjauksellisen neuvontatyön avulla. Yksilön hyvinvoinnin lisääminen on pääsääntöinen tavoite, ja muutoksen toteutumiseksi työtä tehdään ihmisen ja hänen toimintaympäristönsä rakenteissa. Ammattitaitoinen ohjaaja tunnistaa, millaiset toimin-tatavat tukevat kunkin asiakkaan tilannetta parhaiten. (Onnismaa 2007: 21.)

AKO plus -palvelussa ryhmien ohjaajana toimii opiskelu- ja työvalmentaja. Työvalmen-tajan tehtäväkuva voidaan laaja-alaisesti määritellä työskentelyksi kasvatus-, opetus- ja ohjaustyössä nuorten tai aikuisten parissa. Työvalmentajan tuen avulla tavoitellaan työskentelyn kohteena olevan henkilön itseohjautuvuuden ja positiivisen muutoksen edistymistä. (Räsänen 1994: 8.) AKO plus -palvelussa opiskelu- ja työvalmentajan tie-tynlainen puolueettomuus nuoren lastensuojeluasiakkuuteen nähden on koettu työntekijöiden näkökulmasta positiiviseksi asiaksi. Hän ei edusta viranomaista vaan hänen tehtäväkenttensä sijoittuu opiskelumaaailmaan, ympäristöön, joka on nuorillekin mah-dollinen tavoiteltu tulevaisuudensuunta.

Vastaavankaltaista matalamman kynnyksen palvelumallia on Suomessa hiljattain mallinnettu erilaisissa syrjäytymisen ehkäisemiseen ja työllistymisen tukemiseen tähtäävissä projekteissa. Eräs nuorten työllistymismahdollisuuksia lisäävä projekti on ollut Motiva-projekti, jonka toimintamalli sisälsi projektiin osallistujan tilannekartoituksen ja tämän pohjalta yksilöllisesti kohdennettuina palveluina työvalmennusta, perehdytyskoulutusta, koulutuskokeiluja ja ryhmätoimintaa. Lisäksi kaikille projektin loppuun asti mukana olleille nuorille tehtiin työllistämistä edistävä suunnitelma jatkotoimenpiteistä. Kohderyhmään kuuluvien nuorten työllistämiskynnyksen madaltamisen saavuttamiseksi suunniteltiin toimintamalli, jossa nuoren tukena työhön perehtymisessä ja sitoutumisessa työskentelee työnantajan lisäksi tiiviisti myös työvalmentaja. (Kainulainen 2008: 9-10, 13.) Samankaltaista tuettua mallia tavoitellaan myös AKO plus -palvelun tehostetussa työvalmennuksessa.

Motiva-projektissa kehitetyn toimintamallin kokemukset osoittivat, että kohderyhmänä olleiden työttömien nuorten voimakas syrjäytymiskehitys ja passiivinen ote koulutus- ja työllistymispalveluihin vaikeuttaa suunniteltujen toimenpiteiden toteutumista. Projektiin osallistuneiden nuorten syrjäytymiseen havaittiin liittyvän usein itsetunto-ongelmia, monia keskeyttämiskokemuksia eri palveluista sekä puutteellisia työelämävalmiuksia. Projektissa kehitettyyn toimintamalliin liittyvänä tuloksena todettiin, että vahva ja tiivis työvalmennus työsuhteen aluksi on tarpeellista kohderyhmän työllistymisen tukemiseksi. (Kainulainen 2008: 12-13.)

4.3 AKO plus -palvelun sisältö

AKO plus käynnistyi syyskuussa 2009, jolloin uudesta palvelumallista informoitiin nuorten työhönohjauksen yhteistyökumppaneita. AKO plus -palvelun esite lähetettiin sähköisessä muodossa saatekirjeen (liite 2) ohessa Helsingissä sijaitsevien lastensuojelulaitosten johtajille tai vastaaville ohjaajille. Saman syksyn aikana käynnistyi myös yhteistyö Diakonissalaitoksen kiinteistöhuoltoa toteuttavan sosiaalisen yrityksen, Diakoniset kiinteistöpalvelut Oy:n kanssa. Sovittiin, että yrityksessä on varattuna kolme työharjoittelupaikkaa AKO plus -palvelun kautta tuleville nuorille ympäri vuoden.

AKO plus -palvelu nuoren kohdalla käynnistyy, kun hän on nuorten työhönohjauksen työkuraattorin kanssa sopinut yhteisen tapaamisen AKO plus -palvelun opiskelu- ja

työvalmentajan kanssa. Tapaamisessa sovitaan valmennusjaksolle tai tehostettuun työvalmennukseen osallistumisesta ja aloitusajankohta. Valmennusjaksolle nuori pääsee osallistumaan käytännössä heti, sillä jakson voi aloittaa ryhmän jo käynnistyttyäkin. Tehostetun työvalmennuksen aloitus määräytyy työharjoittelusopimuksen alkamisen mukaan, mutta yleensä työharjoittelu Diakoniset kiinteistöpalvelut Oy:ssä on saatu käynnistymään vähintään kuukauden sisällä. AKO plus -palveluun osallistumisen aikana nuoren tilannetta seuraavat ensisijaisesti opiskelu- ja työvalmentaja sekä Diakoniset kiinteistöpalvelut Oy:n työnjohtajat. Nuorten työhönohjauksen työkuraattori on tarvittaessa mukana yhteistyössä osana nuoren verkostoa.

4.3.1 Valmennusjakso

AKO plus on suunniteltu toimivan kaksiosaisesti, jaettuna valmennusjaksoon ja tehostettuun työvalmennukseen (liite 3). Työkuraattorin rekrytoitua nuoret palveluun, opiskelu- ja työvalmentaja aloittaa pienryhmän kanssa valmennusjakson tarvittavien opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistamiseksi ja pidempiaikaisen toimintasuunnitelman tekemiseksi. Valmennusjakso on mitoitettu siten, että jaksolla on paikka kolmesta neljään nuorelle läpi vuoden. Tavoitteena on, että valmennusjakson jälkeen nuoret siirtyvät jakson aikana tehdyn suunnitelman mukaisesti muihin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, työhön tai koulutukseen. Kurssille tai työharjoittelujaksolle siirtymisen myötä opiskelu- ja työvalmentajan rooli pienenee, sillä tänä aikana kurssin kouluttaja tai työnjohtaja on vastuussa suunnitelman etenemisestä. Kuitenkin sekä työkuraattori että opiskelu- ja työvalmentaja ovat taustajoukoissa varmentamassa, että nuori toimii suunnitelman mukaisesti.

Syksyn 2009 aikana valmennusjakson nimissä toteutettiin ensin vain yksittäisiä tapaamisia asiakkaana olevan nuoren sekä opiskelu- ja työvalmentajan, ajoittain myös yhdessä työkuraattorin kanssa. Yksittäiset tapaamiset sisälsivät pääosin nuorten tilanteen kartoittamista, AKO plus -palvelun tarjoamien mahdollisuuksien kertomista nuorelle ja joidenkin kohdalla työharjoittelupaikkoihin tutustumista ja työ- ja elinkeinotoimistossa käymistä. Muutaman nuoren kohdalla yksittäiset tapaamiset johtivat myös pidempään työskentelyyn AKO plus -palvelussa, kuten työharjoitteluun Diakonisissa kiinteistöpalveluissa.

AKO plus -palvelun aloittamisesta lähtien tavoitteena oli kuitenkin saada rakennettua valmennusjaksosta noin kuukauden mittainen toiminnallinen jakso, johon osallistuisi pieni ryhmä nuoria kerrallaan. Valmennusjaksojen ohjelman (liite 4) suunnittelee opiskelu- ja työvalmentaja. Valmennusjakso sisältää ryhmä- ja yksilötoimintaa, kuten ruuanlaittoa, kuvallista ilmaisua, liikuntaa, tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin sekä nuoren omiin vahvuuksiin tutustuttavia tehtäviä. Valmennusjaksojen toteutukset on ajoitettu noin neljän viikon jaksoille ennen kutakin nuorten työhönohjauksen alkavaa ammatilliseen koulutukseen ohjaavaa, työvoimapoliittista Ako-kurssia (liite 5).

Valmennusjakson haluttiin olevan matalan kynnyksen palvelu, johon on helppo tulla etenkin niiden nuorten, joilla ei ole ollut pitkään aikaan säännöllistä päiväohjelmaa ja vuorokausirytmit ovat saattaneet kääntyä vaikeuttaen aamulla heräämistä. Valmennusjakson tavoitteena on, että nuori saa tavoitteellista ja toiminnallista sisältöä päiviinsä ja pienen ryhmän turvallisen vertaistuen. Yksilöllisen tuen ja ohjauksen mahdollistamana tavoitteena on myös, että valmennusjaksolle osallistuva nuori ryhtyy suunnittelemaan tulevaisuuttaan ja hakeutuu valmennusjakson jälkeen aktiivisemmin työllistämistä edistäviin palveluihin.

Lokakuuhun 2010 mennessä järjestetyille kuudelle valmennusjaksolle on osallistunut yhteensä 37 nuorta. Lisäksi valmennusjaksolle osallistumista on tarjottu 11 nuorelle, jotka eivät kuitenkaan aloittaneet jaksoa tai keskeyttivät sen heti. Yksi valmennusjaksolle osallistunut nuori kävi jakson sovitusti kaksi kertaa ja hyötyi pidemmäksi venytystä valmennuksesta saaden omaa päihteidenkäyttöään hallintaan ja myös hänen tulevaisuudensuunnitelmansa selkeytyivät. Yksi nuori, joka ei aloittanut valmennusjaksoa, osallistui kuitenkin myöhemmin alkaneelle jaksolle kun hänen elämäntilanteensa salli aloittamisen helpommin.

4.3.2 Tehostettu työvalmennus

Toinen osa AKO plus -palvelua on tehostetun työvalmennuksen jakso, johon nuoret voivat osallistua tarvitessaan tiivistä tukea työharjoittelujakson onnistumiseksi. Työvalmennusjaksolla on paikka kahdesta kolmeen nuorelle läpi vuoden, maksimissaan noin kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Asiakkuus nuorten työhönohjaukseen säilyy edelleen tehostetun työvalmennusjakson ajan, jolloin myös työkuraattori on tarvittaessa lähi-

kena yhdessä opiskelu- ja työvalmentajan kanssa. Mikäli työharjoittelu keskeytyy, nuori jatkaa asiakkaana nuorten työhönohjauksessa ja yhdessä pohditaan, miksi suunnitelma työharjoittelusta ei toteutunut. Tärkeää on kuulla toimintaan osallistuvien nuorten ääntä, jotta toimintaa voidaan kehittää vastaamaan asiakasnuorten tarpeeseen parhaalla mahdollisella tavalla.

Työharjoittelupaikan löydyttyä opiskelu- ja työvalmentaja työskentelee nuoren kanssa tarjoten yksilöllistä tukea konkreettisissa asioissa. Näitä voivat olla esimerkiksi työharjoittelusopimuksen tekeminen, työmarkkinatuen hakeminen ja tarvittaessa myös työpaikalle saattaminen työharjoittelun alkuvaiheessa. Lisäksi he käyvät tutustumassa työharjoittelupaikkoihin sekä keskustelevat työharjoittelun pelisäännöistä yhdessä työharjoittelupaikan vastuuhenkilöiden kanssa.

Tarkastelujakson aikana, syyskuun 2009 ja lokakuun 2010 välillä, tehostettuun työvalmennukseen on osallistunut yhteensä kolmetoista nuorta. Nuorista kymmenen on ollut työharjoittelussa Diakonisissa kiinteistöpalveluissa, yksi ammatillisen oppilaitoksen ammattistartti-luokalla, yksi työvoimapoliittisessa koulutuksessa ja yksi opetusviraston työpajalla. Yksi Diakonisissa kiinteistöpalveluissa kolmen kuukauden työharjoittelun suorittanut nuori työllistettiin yritykseen työharjoittelun päätteeksi. Viiden nuoren kohdalla tehostetun työvalmennuksen työskentely keskeytyi ennen sovitun työharjoittelujakson päättymistä. Keskeytykset ovat johtuneet elämänhallinnallisista syistä, osalla päivärytmin ja näin ollen työvuorojen hallinnan haasteellisuuden sekä osalla päihteidenkäytön vuoksi.

5 Menetelmien ja aineiston esittely

5.1 Tutkimuskysymysten muotoutuminen teoreettisen viitekehyksen pohjalta

Luvuissa 2 ja 3 esittelemäni opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu nuorten työttömyyttä ja työllisyydenhoitoa sekä syrjäytymisen riskejä, elämänhallintaa ja ohjauksellista asiakastyötä käsittelevän kirjallisuuden pohjalta. Nuorten työttömyysluvut ja niissä tapahtuvat muutokset hahmottuvat etenkin Työ- ja elinkeinoministeriön kuukausittain julkaistavien työllisyyskatsausten avulla. Nuorisotyöttömyydestä on Suomessa tehty syy- ja seurauskatsauksia jo 1990-luvun laman tuloksena ja aineisto on saanut jatkoa viimeisten vuosien työttömyystilanteiden myötä. Lähes kahden vuosikymmenen aikana yhteiskunta on muuttunut, työllisyydenhoidon keinot ovat kehittyneet ja myös asenteet työtä ja työttömyyttä kohtaan ovat monimuotoistuneet. Teoreettinen aineisto perustelee omalta osaltaan erityistä tukea tarvitsevien nuorten yksilöllistä ohjausta työllistymisen ja koulutukseen pääsemisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Teoreettisten perusteiden tukemana olen asettanut opinnäytetyön tavoitteeksi tuoda esille AKO plus -palvelun mahdollisuudet tukea nuorten työhönohjauksen asiakasnuoria heidän tarpeissaan kehittää työ- ja opiskeluvälikykyjään. Tähän tavoitteeseen päästäkseni olen eritellyt kaksi tutkielmaani ohjaavaa kysymystä: Minkälaiset tarpeet nuorten työhönohjauksen asiakasnuorella on saada tukea koulutuksessa ja työelämässä vaadittavien välikykyjen kehittämiseen? Miten AKO plus vastaa valmennusjakson ja tehostetun työvalmennuksen avulla nuoren tarpeisiin kehittää koulutuksessa ja työelämässä vaadittavia välikykyjä?

5.2 Aineiston hankinta

Saadakseni tietoa nuorten kokemuksista AKO plus -palveluun osallistumisesta ja sen vaikutuksista haastattelin nuoria, jotka ovat osallistuneet palveluun sen ensimmäisenä toimintavuonna, syyskuun 2009 ja lokakuun 2010 välisenä aikana. Haastattelu on toteutettu puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla (liite 6). Tarkastelujakson aikana

AKO plus -palveluun on osallistunut yhteensä 50 nuorta. Osalla heistä nuorten työhönohjauksen asiakkuus on päättynyt palveluun osallistumisen jälkeen, joko jälkihuollon päättymisen vuoksi tai muista syistä. Näiden nuorten tavoittaminen osoittautui vaikeaksi. Sain toimitettua kyselylomakkeet yhteensä 23:lle nuorelle, joista 17 täytti lomakkeen. Lisäksi olin sopinut tapaamiset kolmen nuoren kanssa kyselylomakkeen täyttämistä varten, mutta tapaamiset eivät toteutuneet. Lähetin kyselylomakkeen vielä heidän kotiosoitteeseensa vastauspostimerkillä varustetulla kuorella, mutta en saanut lomakkeita täytettynä takaisin. Näin ollen kyselylomakkeisiin on vastannut alle puolet palveluun osallistuneista nuorista. Vastausten perusteella on ollut kuitenkin mahdollista tehdä vähintään perustason tyypittelyä ja analyysia palvelun koetuista hyödyistä.

Oletan, että nuoret eivät koe omaa elämäänsä koskeviin kyselyihin vastaamista erityisen houkuttelevana, sillä henkilökohtaisten asioiden jakaminen saatetaan kokea kiusallisena. Lastensuojeluasiakkuuden myötä nuoret ovat joutuneet moneen otteeseen keräämään taustojaan eri työntekijöiden kanssa. Lisäksi lastensuojelun ja mahdollisesti Kelan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä toimeentulotuen asiakkaina nuoret voivat olla erilaisten lomakkeiden täyttämisen kyllästämiä. Näihin instituutioihin liittyvien ja veloitettujen asiapapereiden rinnalla vapaaehtoinen kyselylomake on helppo sivuuttaa.

Erilaisista haastatteluvaihtoehdoista päädyin kuitenkin käyttämään puolistrukturoitua kyselylomaketta, jotta nuori saa halutessaan täyttää sen itsenäisesti ja anonymiteettinsä säilyttäen. Arvelin myös, että nuoren saattaa olla helpompi vastata henkilökohtaisiin, lastensuojelutautaa ja työttömyyttä koskeviin kysymyksiin kirjallisesti kuin suullisesti kasvokkain haastattelijan kanssa. Lomakkeen käyttäminen valmiine kysymyksineen ja annettuine vastausvaihtoehtoineen myös lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä tuolloin haastattelija ei pääse vaikuttamaan haastateltavien vastauksiin ja kysymykset esitetään kaikille haastatteluun vastaaville samalla lailla (Tiittula – Ruusuvuori 2005: 11).

Kysymysten asettelussa olen pyrkinyt ottamaan huomioon lastensuojeluasiakkuuden ja työttömyyden arkaluontoisuuden ja korostamaan myös tulevaisuuden näkymien tärkeyttä nuoren elämässä. Kyselylomake on kysymysten aihealueiden mukaisesti jaettu neljään osioon. Osiot käsittelevät nuoren perustietoja, lastensuojelun asiakkuutta, koulu- ja työtaustaa sekä AKO plus -palveluun osallistumista. Kyselylomakkeet on annettu palveluun osallistuneille nuorille kesäkuun ja lokakuun 2010 välillä.

Olen huomionut yksityisyyden suojan haastatteluissa siten, että nuori on saanut vastata kyselylomakkeen kysymyksiin nimettömästi ja halutessaan poissa kenenkään työntekijän näkyvistä. Haastateltavien joukon ollessa verrattain hyvin pieni voisin todennäköisesti tunnistaa vastaajat haastattelulomakkeessa pyydettyjen taustatietojen perusteella, mutta kehittämishankkeen kannalta minulla ei ole tarve tietää kenestä henkilöstä vastausten kohdalla on kyse. Vastaajien arvailu ei olisi tutkimuseettisestikään oikein (Kuula 2006: 208). Esittäessäni kyselylomakkeiden vastauksista suoria lainauksia opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa en mainitse niiden yhteydessä haastateltavien nimeä, ikää tai muita taustatietoja. Käsittelen taustatietoja ja lomakkeen vastauksia erikseen eikä niiden ole tarkoituskaan olla riippuvaisia toisistaan.

AKO plus -palvelun tuloksellisuutta arvioidakseni olen hyödyntänyt teoreettisten perustelujen ja palveluun osallistuneiden nuorten kokemusten lisäksi AKO plus -palvelusta ylläpidettävää tilastoa. Tilastosta on nähtävissä nuoren osallistumispäivät valmennusjaksolla tai tehostetussa työvalmennuksessa, suunnitellun osallistumisen suorittaminen tai keskeytyminen sekä mahdollinen sijoittuminen muihin työllistymistä edistäviin palveluihin AKO plus -palvelun jälkeen. Tilasto on nuorten työhönohjauksen asiakastyössä hyödyllinen apuväline nuoren lähtötilanteen ja etenemisen arvioimisessa. Opiskelu- ja työvalmiuksien määrittelemiseksi olen hyödyntänyt nuorten työhönohjauksen työntekijöiden empiiristä kokemustietoa asiakastyöskentelystä. Avatakseni opiskelu- ja työvalmiuksien tuen tarkoitusta esitän kollegoideni ajatuksia kyseisistä valmiuksista kehittämishankkeen johtopäätösten kirjaamisen yhteydessä (ks. sivu 41-42).

5.3 Laadullisen aineiston sisällönanalyysi

Tutkielmani käsittelee pitkälti AKO plus -palveluun osallistuneiden nuorten kokemuksia toiminnan hyödyllisyydestä. Tällaisessa laadullisessa tutkimuksessa päämenetelmänä käytetään tulkintaa, jonka lähtökohdat muodostuvat tutkimuskohteesta olevan aieman tiedon ja tutkimuksen perusteella syntyvän uuden ymmärryksen pohjalta (Tuomi – Sarajarvi 2009: 35). Tässä opinnäytetyössä aiempi tieto tutkittavasta ilmiöstä on määritellyt myös teoreettista viitekehystä, tuoden nuorten työttömyyteen liittyvät näkökulmat esille. Ilmiön tutkijana minulle tarpeellista tietoa ovat myös AKO plus -palveluun osallistuneiden nuorten elämäntilanteet. Palvelun hyödyllisyyden ja tuloksellisuuden arvioinnissa on olennaista saada uutta tietoa siitä, minkälaiseksi osallistujat ovat toi-

minnan kokeneet. Tämän tiedon perusteella myös palvelun jatkokehittäminen mahdollistuu.

Laadullisen aineiston sisällönanalyysin periaatteita (Tuomi – Sarajarvi 2009: 92, 96, 101) seuraten olen aineiston kerättyäni tyypitellyt sen vastausten perusteella aihealueittain ja tehnyt vastauksista yhteenvedon. Olen nostanut analysointivaiheessa esille ne aihealueet, jotka ovat merkittävimpiä opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta. Sisällönanalyysin vaiheissa olen tietoisesti ottanut tutkijan roolin ja koittanut ottaa etäisyyttä päivätyöhöni nuorten työhönohjauksen työkuraattorina, sillä monet AKO plus -palveluun osallistuneet ja kyselylomakkeeseen vastanneet nuoret ovat omia asiakkaitani. Tutkiessani ilmiötä etäisemmästä positiosta koin onnistuvani tulkintojen tekemisessä siten, että ne ovat objektiivisia ja luotettavia.

6 Analyysi ja tulokset

6.1 Kyselylomakkeiden vastaukset aihealueittain

Vastaajien lastensuojeluasiakkuudet ovat olleet kestoltaan hyvin eri mittaisia, pisimmillään kolmesta vuotta ja lyhyimmillään vuoden verran. Kaikki vastaajat ovat suorittaneet peruskoulun loppuun. Vastaajista kahdeksan on aiemmin aloittanut jonkin ammatillisen koulutuksen mutta keskeyttänyt opiskelun. Keskeytyksen syiksi nuoret ovat vastanneet enimmäkseen kiinnostuksen puutteen, mutta myös masennus, hankala elämäntilanne ja poissaolot mainittiin syiksi. Yhdellä kyselylomakkeeseen vastanneista nuorista on aiemmin suoritettu ammattitutkinto mutta hän on jäänyt työttömäksi valmistumisen jälkeen. Vastanneista nuorista yhdellätoista on aiempaa työkokemusta. Työkokemusta mainittiin kertyneen puhelinmyyjänä, päiväkotiapulaisena, myyjänä, leiriohjaajana, kahvilatyöntekijänä, siivoojana ja kirjastotyöntekijänä.

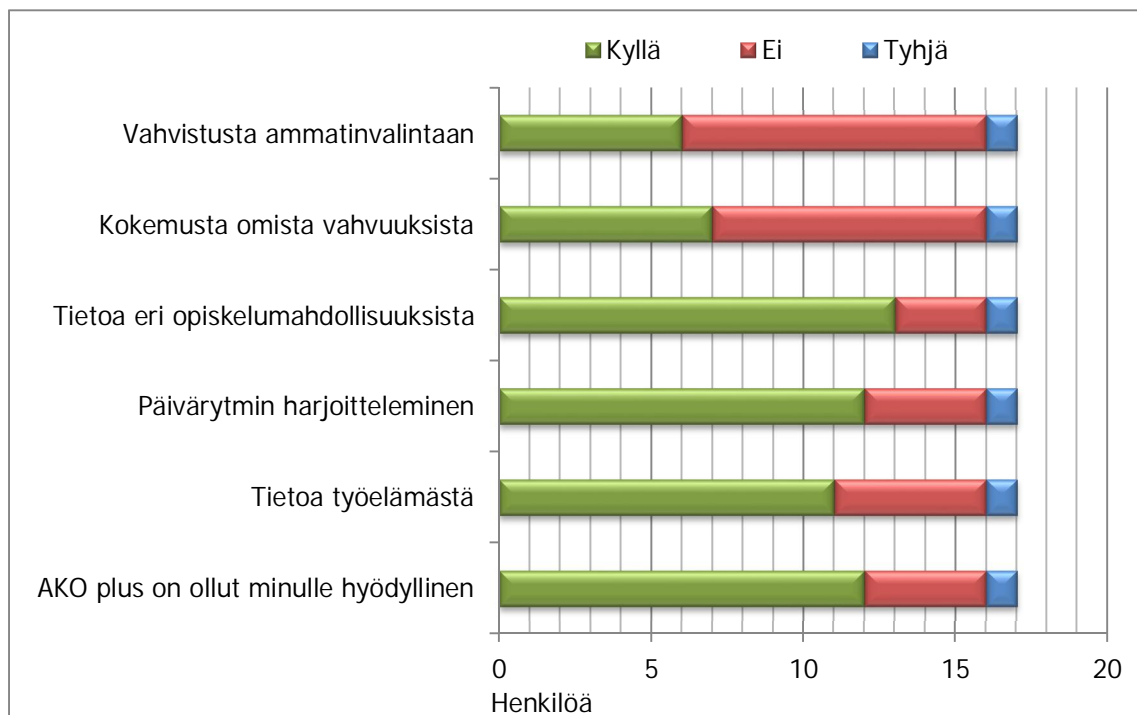
Avoin kysymys ”Mikä on oma arviosi työllistymisesi tai koulutukseen pääsemisesi haasteista?” on nuorten työhönohjauksen näkökulmasta tärkeä kysymys. Nuorten työhönohjauksen asiakastyöskentelyssä pohditaan usein, miten nuori kokee oman tilanteensa ja onko hänellä realistiset tavoitteet työllistymisen tai koulutukseen pääsemisen suhteen. Tähän kysymykseen osan nuorista oli hankala vastata. Viisi vastausta oli tyhjiä, yhdessä luki ”en tiää” ja kahdessa vastauksessa luki ”nolla”. Muissa vastauksissa työllistymisen ja koulutukseen pääsemisen haasteiksi mainittiin tämän hetken elämäntilanteeseen, aktiivisuuteen ja koulutodistukseen viitaten muun muassa:

Huono todistus ja hakijoiden määrä.
Omat voimavarat.
Huono keskiarvo ja huono motivaatiotaso.
Työnsaanti omasta aktiivisuudesta kiinni.
Vaikeaa löytää mitään kun ei tiedä mitä haluaa.

Nuorten vastaukset osoittavat heidän ymmärtävän yhteiskunnan jopa vaatimuksilta tuntuvat odotukset hyvästä koulumenestyksestä jatkokoulutukseen pääsemiseksi. Tämän päivän työhön ja koulutukseen hakijoiden määrät lisäävät kilpailuasetelmaa, jossa peruskoulun suorittamisen lisäksi vaikuttaa muualla koulutuksissa ja työelämässä hankittu näyttö hakijan osaamisesta. Tärkeää on huomioida nuorten vastaukset, joissa

viitataan omiin puutteellisiin kykyihin ja voimavaroihin. Positiiviset onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä nuorten pystymisen kokemusten vahvistamiseksi ja itsetunnon kartuttamiseksi. Laajempaan asiayhteyteen liitettäessä kyse on siis elämänhallinnan tukemisesta.

Kysyin nuorilta AKO plus -palvelun valmennusjaksolle tai tehostettuun työvalmennukseen osallistumisen kokemuksia ja hyödyllisyyttä sekä strukturoiduin että avoimin kysymyksin. Yli puolet vastaajista koki saaneensa AKO plus -palveluun osallistumisen avulla tietoa eri opiskelumahdollisuuksista ja työelämästä sekä harjoitusta päivärytmiin. Seitsemän nuorta vastasi saaneensa myös kokemusta omista vahvuuksista. Vahvistusta ammatinvalintaan AKO plus -palveluun osallistumisen aikana oli kokenut saaneensa kuusi nuorta. Yksi nuori jätti kokonaan vastaamatta kokemusta käsitteleviin kysymyksiin, mutta ehdotti palvelun kehittämiseksi valmennusjaksolle pitempää kestoä. (Ks. kuvio 3.)

Kuvio 3. "Millainen kokemus AKO plus -palveluun osallistuminen on sinulle ollut, mitä olet mielestäsi saanut palvelun tuella?"

Muita kokemuksia AKO plus -palvelusta kysyttäessä yksi nuorista antoi AKO plus -palvelun ohjaajille positiivista palautetta mukavan, rennon tunnelman luomisesta. Vastaja myös kiitti muita toimintaan osallistuneita nuoria hyvästä ryhmähengestä ja siitä,

että ryhmässä on saanut olla oma itsensä. Avoimeen kysymykseen tulevaisuudensuunnitelmista työhön tai koulututukseen liittyen nuoret kertoivat muun muassa hakevansa työharjoitteluun tai kouluun. Kaksi nuorta jätti vastaamatta kysymykseen. Kysymykseen vastattiin muun muassa näin:

Hain työharjoitteluun, sen jälkeen parannan peruskoulun päättötodistusta ja haen jatko-opiskelupaikkaa.
Yksinkertaisesti ensin vakituinen työpaikka. Vakituiset kuukausitulot, oppisopimuspaikka olisi paras vaihtoehto.
Opiskelua, jos se ei onnistu niin töitä tai muuta vastaavaa.
Haluan töihin syksyksi mutta en tiedä vielä minne tai mitä haluan tehdä.

6.2 Vastausten tyypittely

Kyselylomakkeiden vastausten perusteella AKO plus -palveluun osallistuneet nuoret ovat ensinnäkin tyypiteltävissä niihin, jotka kokivat hyötynensä palvelusta sekä niihin, jotka hyötykokemusta eivät saaneet. Hyödyllisyyden kokemuksen voi ajatella olevan hyvin yksilöllinen tunne ja riippuu odotuksista, joita palveluun osallistuminen on yksilön mielessä herättänyt. Ennen valmennusjaksole tai tehostettuun työvalmennukseen osallistumista nuorille on kerrottu pääpiirteittäin palvelun sisällöstä ja tavoitteista, mutta jokaisen muodostamat mielikuvat ja odotukset toiminnasta rakentuvat henkilökohtaisesti. Jollekin nuorelle mielekkäältä ja hyödylliseltä tuntuva tekeminen ei ole mielekästä toiselle.

Pienempi osa, alle puolet nuorista koki saaneensa AKO plus -palveluun osallistumisen avulla vahvistusta ammatinvalintaan tai kokemusta omista vahvuuksistaan. Vaikka toimintaan on sisältynyt työpaikkavierailuja, voi tulkita, että osa nuorista ei ole saanut vierailujen kautta vahvistusta omaan ammatinvalintaan. Nuorten työhönohjauksen palveluista ammatilliseen koulutukseen ohjaava Ako-kurssi sisältää ammatinvalinnan elementtejä selkeästi vahvemmin, ja monesti nuori ohjataan kurssille AKO plus -palvelun jälkeen. Yksi AKO plus -palvelun tärkeimmistä tavoitteista on tarjota siihen osallistuville nuorille onnistumisen kokemuksia ja sen myötä omien vahvuuksien tunnistamista. Mikäli tässä tavoitteessa on myös ollut vaikeampi onnistua, jatkossa toiminnan sisältöön tältäkin osin on hyvä kiinnittää huomiota. Toisaalta ammatinvalinta ja omien vahvuuksien tunnistaminen saattavat termeinä olla vaikeampia arvioida, kuin kysymykset opiskelu- tai työelämän tietouden saamisesta ja päivärytmin harjoittelemisesta.

6.3 Tulokset ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Minkälaiset tarpeet nuorten työhönohjauksen asiakasnuorella on saada tukea koulutuksessa ja työelämässä vaadittavien valmiuksien kehittämiseen? Kyselylomakkeen vastaukset analysoituani huomasin, että ensimmäinen tutkimuskysymys nuorten yksilöllisistä tarpeista opiskelu- ja työelämävalmiuksiaan kehittämiseksi on haasteellinen. Nuorten kokemusten selvittämistä varten laatimani kyselylomake ei yltänyt hakemaan kattavia vastauksia tähän kysymykseen. Päivärytmin harjoittelu on konkreettisin aihe, jonka kyselylomakkeen analysoinnin pohjalta voi todeta olevan monelle nuorelle tärkeä tukea vaativa asia. Tähän tarpeeseen AKO plus on pystynyt vastaamaan valmennusjakson ja tehostetun työvalmennuksen aikataulutettujen päivien myötä. Päivärytmin ylläpitämisessä saattaa motivoida myös se seikka, että nuori on oikeutettu valmennusjakson päivärahaan tai työharjoittelun työmarkkinatukeen vain osallistumispäivien ajalta.

Muilta osin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen tarkempi vastaaminen vaatisi nuorten syvähaastatteluita ja mahdollisesti pidemmän seurannan. AKO plus -palvelua arvioitaessa voi kuitenkin todeta, että nuorten työhönohjauksen asiakasnuorilla on erityisiä tarpeita saada ohjausta kehittääkseen työtä ja opiskelua varten vaadittavia valmiuksia. Tarpeet liittyvät niin sosiaalisiin taitoihin, elämänhallinnallisiin haasteisiin kuin motivaatioonkin. Tuen tarpeiden yksilöimiseksi olisi voinut esittää avoimen kysymyksen ”Minkälaisissa asioissa tarvitset tukea koulutukseen tai työelämään hakeutumiseksi ja pääsemiseksi?” tai esittää kysymys strukturoiduin vastausvaihtoehtoin. Asiakasnuorten tullessa erilaisista lähtökohdista tarpeet työ- ja opiskeluvalmiuksien kehittämiseen ovat joka tapauksessa yksilölliset ja tässä tehtävässä nuori tarvitsee työntekijän tukea ja ohjausta.

Miten AKO plus -palvelu vastaa nuoren tarpeisiin kehittää koulutuksessa ja työelämässä vaadittavia valmiuksia? Toinen tutkimuskysymys pyrki vastaamaan AKO plus -palvelun mahdollisuuksiin kehittää palveluun osallistuneiden nuorten koulutuksessa ja työelämässä vaadittavia valmiuksia. Kyselylomakkeen vastausten analysoinnin perusteella AKO plus -palvelu on onnistunut tässä tehtävässä tavoitteiden mukaisesti. Nuoret ovat pääsääntöisesti kokeneet saaneensa tietoa eri opiskeluvaihtoehtoista ja työelämästä, sillä niihin tutustuminen on vahvasti esillä jokaisen valmennusjakson sisällössä. Nuorten työhönohjauksen näkökulmasta nuoren aktivoituminen ja säännölliseen toimintaan

osallistuminen on erityisen tärkeää tulevaisuuteen suuntaamista ajatellen. Työttömän ja vailla ammattikoulutusta olevan nuoren elämässä ”tyhjän päällä oleminen” on kokemuksena turhauttava. Saadessaan tietoa olemassa olevista mahdollisuuksista nuori voi saada uutta intoa pidemmälle tähtääviin tulevaisuudensuunnitelmiinsa työllistyä tai opiskella.

AKO plus -palveluun osallistuessaan nuori on päässyt pysähtymään oman elämäntilanteensa tarkasteluun, eri intensiteetillä kunkin omasta motivaatiosta riippuen. Palvelun aikana nuoret ovat saaneet sekä opiskelu- ja työvalmentajan ohjaamana että itsenäisesti pohtia tavoitteitaan sekä erilaisia mahdollisuuksia niiden toteuttamiseen. Palveluun osallistumisen myötä nuoret ovat saaneet tukea elämänhallinnan osa-alueisiin myös ryhmässä toimimisen avulla. Ryhmän jäsenenä oleminen on ollut osalle nuorista merkittävämpää kuin toisille, mutta sosiaaliseen toimintaan osallistuminen on tuonut mahdollisuuksia oman ajatusmaailman laajentamiseen ja yksilön omien tavoitteiden tarkastelemiseen. Pienessä ryhmässä nuori on turvallisessa ympäristössä, jossa voi tiedostamattaankin vastaanottaa vertaistukea.

Ensimmäisen toimintavuoden aikana AKO plus -palveluun osallistuneista nuorista suurin osa on siirtynyt muihin työllistymistä ja koulutukseen pääsemistä tukeviin palveluihin. Yhteensä kymmenen nuorta on hakeutunut valmennusjakson päätteeksi nuorten työhönohjauksen omiin palveluihin Ako-kurssille ja kolme nuorta on jatkanut työharjoitteluun kahvila Villa Ullakseen. Kaksi nuorta on työllistynyt palkkatyöhön ja lisäksi yksittäisiä nuoria on siirtynyt muihin valmentaviin tai työvoimapoliittisiin koulutuksiin sekä työharjoitteluun esimerkiksi työpajoille. Tämä on erittäin arvokas tulos nuorten työhönohjauksessa, sillä tärkein tavoite on ohjata asiakasnuori eteenpäin koulutukseen ja työelämään.

7 Johtopäätökset

7.1 AKO plus -palvelun koetut hyödyt

AKO plus -palvelun tavoitteena on tukea nuorten työhönohjauksen asiakasnuorta työ- ja opiskeluvalmiuksien kehittämisessä. Kehittämishankkeen tuloksena suurin osa palveluun osallistuneista nuorista on kokenut saaneensa tietoa työelämästä ja eri opiskelumahdollisuuksista. Erityisen hyvin on toteutunut tavoite palvelun matalasta kynnyksestä. Parhaimmillaan nuori on päässyt muutaman päivän sisällä nuorten työhönohjauksen asiakkuuden käynnistymisestä mukaan AKO plus -palvelun valmennusjaksolle ja säännölliseen, tavoitteelliseen toimintaan. Tärkeänä tekijänä toimintaan kiinnittymisessä on nuoren oma motivaatio, ja sen ollessa kohdillaan palvelu pääsee lähtemään hyvin käyntiin.

Lisäksi valmennusjaksolle tai tehostettuun työvalmennukseen toimintaan osallistumisen luonnollisena harjoituksena nuorille oli säännöllisen päivärytmin kehittäminen. Lähes kaikki nuoret kokivatkin päivärytminsä kohentuneen toiminnan aikana. Asettamani tavoite nuorten tarpeiden yksilöimisestä ei täysin toteutunut. Nuorten tarpeet ovat erilaisia, ja niiden tarkempi selvittäminen vaatisi syvempää perehtymistä kuin mihin tässä tutkielmassa olen päässyt. Kehittämishankkeen tärkeimpinä tuloksina voi kuitenkin nostaa esille, että suurin osa nuorista on kokenut hyötyvänsä AKO plus -palvelusta ja että he ovat saaneet selkeyttä lähitulevaisuuden suunnitelmiinsa.

Kyselylomakkeen vastauksista päätellen nuorilla on suhteellisen realistinen käsitys väylistä, jotka johtaisivat peruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittamiseen ja sitä kautta työelämään. Työelämän kaltaisten kokemuksien kartuttaminen on parhaiten toteutettavissa työharjoittelussa. Työharjoittelun rinnalla myös oppisopimuskoulutus on vahvasti nuorten ajatuksissa työelämään suuntautumisen välietappina. Oppisopimuskoulutus on monen nuoren ensisijaisesti tavoittelema opiskelumuoto työpainotteisen, joskin itseinäistä työskentelyä vaativan opiskelun johdosta. Iso haaste matkalla kohti työelämää on valintojen tekeminen, joka nuorelle on usein kovin haasteellista. Valinnanmahdollisuudet koulutukseen ja työhön tähtäämisessä ovat lisääntyneet viimeisten vuosien ai-

kana. Tulevaisuutta koskevien päätösten tekemiseksi nuori tarvitsee elämänhallinnallisten taitojensa kypsymistä, jotta tunne omaa elämää koskevien valintojen tekemisestä on itseluottamuksen kanssa kohdillaan.

AKO plus -palveluun osallistumisen myötä moni nuori on saanut jatkosuunnitelmiinsa konkreettisen seuraavan askeleen, sillä suurin osa nuorista on AKO plus -palvelun päättymisen jälkeen jatkanut muihin työllistäviin toimenpiteisiin ja kohti opiskelua ja työllistymistä. AKO plus -palvelu mahdollistaa yksilöllisen tuen tarjoamisen nuorelle sekä ohjauksen pienessä ryhmässä, joka parhaimmillaan tarjoaa osallistujille myös vertaistukea. AKO plus on ollut myös hyödyllinen työväline palveluun osallistuvan nuoren verkoston toimijoille, kun nuoren toimintakykyä ja sitoutumista arvioidaan. Uusi palvelumalli onkin otettu positiivisin mielin vastaan nuorten työhönohjauksen lastensuojelun yhteistyökumppaneiden keskuudessa, sillä nuori on saatu ripeästi mukaan ohjattuun ja tavoitteelliseen toimintaan. Toiminta on ollut nuorille mieleistä ja on motivoinut useita myös jatkosuunnitelmien toteuttamiseksi.

Erityistä tukea tarvitseville nuorten palveluntarpeeseen vastaamiseksi tarvitaan kohde-ryhmälle suunnattuja palveluita sekä yksilöllistä ohjausta. Palvelua arvioitaessa on hyvä muistaa, että nuoren saama ohjaus saattaa tuottaa tuloksia yksilön elämässä vasta myöhemmin. Laadullisia tuloksia on vaikea puristaa määrällisiin muotteihin ja vaarana on, että arviointimenetelmät eivät kohtaa ohjauksellisten prosessien aikana syntynyttä asiakkaan saamaa tuen ja hyödyn kokemusta. (Onnismaa 2007: 120.) AKO plus -palvelun tuloksellisuutta arvioitaessa oleellisiksi kriteereiksi nousevat sekä osallistuvien nuorten kokemukset että palvelusta eteenpäin, muihin työllistämistä tukeviin palveluihin siirtyneiden nuorten määrät. AKO plus -palvelussa on nuorten työhönohjauksen työntekijöiden näkökulmasta onnistuttu erinomaisesti, kun nuori on saanut palvelun aikana suuntaa tulevaisuutensa tavoitteille sekä motivaatiota niiden tavoittelemiseen.

AKO plus -palvelun valmennusjakso on osoittanut vastaavansa lyhyellä odotusajalla ja matalalla osallistumiskynnyksellä työttömän nuoren tarpeeseen päästä kiinni säännölliseen, yksilöllistä tukea tarjoavaan toimintaan. Valmennusjakso toimii osana elämänhallinnan tukemisen keinoja muiden työllistymistä ja kouluttautumista tukevien toimenpiteiden ohella. Nuorten työhönohjauksen asiakkaiden kohdalla on nimenomaan tärkeää, että tukea tarvitsevan nuoren tilanteeseen voidaan puuttua nopealla aikataululla. Ke-

vyen, tuetun intervention avulla nuorta voidaan ohjata vähitellen eheämpään elämänhallinnalliseen tilanteeseen ja kohentunein valmiuksin kohti työelämää tai opiskelua. Psykososiaalisen tuen periaatteet ovat toteutuneet tekemällä avointa, luottamuksellista yhteistyötä ja huomioimalla nuoren kokonaisvaltainen tilanne työskentelyn tavoitteiden saavuttamiseksi (Payne 1997: 81-82).

Ensimmäisen toimintavuotensa aikana AKO plus -valmennusjakso on rakentunut toimivaksi palvelumalliksi. Valmennusjakson tavoitteena on motivoida nuorta oman arjen aktiiviseksi toimijaksi ja valmentaa häntä osallistumaan tuleviin tavoitteellisiin toimiin, kuten opiskeluun tai työharjoitteluun. Kyselylomakkeiden vastausten perusteella valmennusjakson sisältö on pääosin osoittautunut asiakkaille tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Valmennusjakso on ollut eräänlainen työväline myös nuoren kanssa työskentelevälle verkostolle, sillä nuoren toimintakykyä ja sitoutumista säännölliseen ohjelmaan on voinut arvioida valmennusjaksolle osallistumisen avulla. Valmennusjaksolle kehitettyä toimintamallia on tavoitteena jatkaa nuorten työhönohjauksessa myös jatkossa.

AKO plus -palvelun tehostetussa työvalmennuksessa olleiden nuorten kokemusten perusteella on havaittu, että työharjoittelujaksojen alkaessa nuoret ovat tarvinneet opiskelu- ja työvalmentajan tukea erityisesti vuorokausiyrtymin opettelemisessa. Työharjoitteluiden edetessä nuorten haasteena on ollut vuorokausiyrtymin säilyttäminen ja työaikojen noudattaminen. Työharjoittelun haasteissa opiskelu- ja työvalmentajan tuki on ollut nuorille tärkeä. Opiskelu- ja työvalmentaja on kannustanut ja motivoinut nuoria sekä korostanut heille työharjoittelun positiivista merkitystä tulevaisuutta ajatellen.

Tehostetun työvalmennuksen toiminta on kuitenkin kokonaisuudessaan osoittautunut jokseenkin haastavaksi ensimmäisen toimintavuoden aikana. Nuorten sitoutuminen ja motivoituminen työharjoitteluun ovat näyttäneet suuriksi haasteiksi. Tehostettuun työvalmennukseen varatut kahdesta kolmeen asiakaspaikkaa ovat jääneet käyttöasteeltaan toistuvasti vajaaksi. Kiinteistöalan työharjoittelu Diakonisissa kiinteistöpalveluissa on osoittautunut osalle nuorista liian haastavaksi, mahdollisesti työaikojen tai fyysistä kuntoa vaativien työtehtävien vuoksi. Yhteistyötä yrityksen kanssa kuitenkin jatketaan ja työharjoitteluun pyritään ohjaamaan nuoria, jotka osoittavat motivaationsa kiinteistöalan työharjoitteluun.

7.2 Ajatuksia AKO plus -palvelun kehittämiseen

Palveluun osallistujien hyötykokemuksen lisäämiseksi on hyvä kuulla jatkossa enemmän nuorten ehdotuksia toiminnan sisällöksi. Nuorten osallistaminen ja mielipiteiden kuuleminen toimivien työskentelytapojen kehittämisessä on muutoinkin tärkeää niin työllistymisen, koulutuksen kuin yhteiskunnallisen vaikuttamisenkin suhteen. Nuoren osallistuminen omaa elämäänsä koskevaan toimintaan ja interventioihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa auttaa häntä sitoutumaan sekä kantamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Asiakaslähtöisyys on joka tapauksessa suuri haaste nuorten palveluissa toimijoille. Nuorten tiedonsaanti on lisääntynyt ja he valitsevat tietoisesti minkälaista palvelua haluavat vastaanottaa informaatioteknologian kehityksen lisätessä valinnanmahdollisuuksia. Moniammatillinen työskentely ja sen olennaiset elementit, kuten avoin verkostoituminen ja poikkihallinnollinen työote sekä kuntajohdon sitoutuminen työskentelyyn on ehdottoman tärkeää pysyvien tulosten aikaansaamiseksi. (Kuure ym. 2008: 18, 24.)

Poikkihallinnollinen työskentely on ollut hedelmällistä AKO plus -palvelun asiakastyössä. Valmennusjaksolle tai tehostettuun työvalmennukseen osallistuva nuori on voinut irrottautua lastensuojelun kentästä ja osallistua toimintaan ulkopuolisen ohjaajan vetämänä. Mikäli nuorten työhönohjauksen budjettia joskus leikataan siten, että ulkopuolisten palveluiden tarjontaa ei voida hyödyntää, on valmennusjakson kaltainenkin toiminta mahdollista toteuttaa myös työkuraattoreiden ohjaamana. Tällöin toiminta jää kuitenkin vahvasti lastensuojeluvetoiseksi ja saattaa vaikuttaa nuorten motivaatioon osallistua toimintaan. Monesti nuori haluaa mahdollisimman kauas lastensuojeluasiakkuudesta, mikäli se vain on mahdollista.

AKO plus -palvelun kehittämisessä toiminnasta jo saadut hyvät kokemukset on muistettava. Valmennusjakson nopea aloittamismahdollisuus, pienryhmä ja yksilöllinen tuki sekä suhteellisen kevyt tahti ovat varmasti niitä elementtejä, jotka valmennusjaksossa kannattaa säilyttää. Sisältöä voi kehittää yhdessä valmennusjakson ohjaajan ja nuorten kanssa aina ryhmän toiveidenkin mukaisesti, mutta perusrakenteeltaan elämänhallintaan sekä opiskelu- ja työelämään tutustumiseen keskittyvä sisältö on toimiva. Tehostetun työvalmennuksen kehittämiseksi olisi hyvä löytää uusia yhteistyökumppaneita työharjoittelun toteuttamiseksi työpaikoista, joihin nuorilla voisi olla mahdollisuus työ-

listyä työharjoittelun päätteeksi. Tämä vaatisi nuorten työhönohjaukselta resurssointia mahdollisten yhteistyökumppaneiden etsintään ja mahdollisesti työpaikalla nimettävän nuoren ohjaajan kouluttamiseen. Tällä hetkellä työkuraattoreiden perustyön määrä ei mahdollista tehokasta uusien työharjoittelupaikkojen etsimistä.

Tutkielman kyselylomakkeiden purkamisen ja analysoinnin jälkeen olen jäänyt pohtimaan, millä keinoin on mahdollista tukea niiden nuorten työ- ja opiskeluvalmiuksia, jotka eivät kokeneet hyötyvänsä AKO plus -palvelun tarjoamasta ohjauksesta. AKO plus on tukimuotona kevyt verrattuna aktiivisen työvoimapolitiikan velvoittavien työllistämistoimenpiteiden keinoihin. Toki täytyy muistaa nuorten erilaiset lähtökohdat ja elämäntilanteet, joissa yksilöllisen tuen tarve saattaa olla vieläkin laajempaa, mihin nuorten työhönohjauksen palveluissa voidaan vastata. Erityisenä huolenaiheena ovat nuoret, jotka eivät motivoitu tarttumaan tarjottuun tukeen ja joiden toimintakyky saattaa heiketä pitkäkestoisen toimettomuuden vuoksi. Näiden nuorten tukemiseksi tarvitaan tiivistä, moniammatillista yhteistyötä nuoren verkoston ja mahdollisten terveydenhuollon hoitokontaktien kanssa.

8 Pohdinta

Tutkielman positiiviset tulokset AKO plus -palvelun hyödyllisyydestä asiakasnuorten elämässä on otettu nuorten työhönohjauksessa hyvillä mielin vastaan. Palvelun on luonnehdittu olevan vielä kehittämisvaiheessa, mutta ensimmäisen toimintavuoden aikana tehty kehittäminen on hankkeen tulosten perusteella ollut oikeansuuntaista. Tulokset antavat nuorten työhönohjaukselle suuntaviivat jatkaa palvelun kehittämistä edelleen. Kehittämishankkeen tuloksia ja kohderyhmän syrjäytymisriskejä punnittaessa AKO plus -palvelun toimintamalli perustelee paikkansa vastaamassa erityistä tukea tarvitsevien nuorten tarpeisiin. Vuodelle 2011 onkin kaavailtu valmennusjaksojen määrän lisäämistä kymmeneen jaksoon, joista kukin on kestoaltaan neljä tai viisi viikkoa. Tehostettu työvalmennus säilyy valmennusjaksojen rinnalla yksittäisten nuorten tukena eri tahoilla suunnitellun työharjoittelun toteutumiseksi.

AKO plus -palvelun olemassaoloa tukevat myös tutkielmassa esitetyt teoreettiset perustelut lastensuojeluasiakkaiden tuen tarpeesta, syrjäytymisen ehkäisemisestä sekä elämänhallinnan tukemisesta. Palvelun tarjoama yksilöllinen tuki ja ohjaus on nuorten työhönohjauksessa tärkeä palvelumuoto asiakasnuoren elämänhallinnan sekä koulutukseen ja työllistymiseen tähtäämisen tukemisessa. Nuorten työhönohjauksen asiakastyön kohteena oleva ryhmä, lastensuojelun nuoret ja huostaanotetut lapset, on ollut tähän mennessä vähäisesti edustettuna tutkimuksissa jotka selvittävät suomalaisten lasten ja nuorten elämäntilanteita ennen ja jälkeen lastensuojelutoimien (Suurpää 2009: 5; Heino – Johnson 2010: 269). Seurantatutkimukset ja lastensuojelupalveluiden arviointi toisivat merkittävää lisäarvoa ja perusteita palveluiden kehittämiseen. Tiedon perusteella olisi mahdollista kohdentaa erityispalveluita varhaisemmassa vaiheessa niitä tarvitseville lapsille ja nuorille.

AKO plus -palvelun joustavaksi rakennettu valmennusjakso on ollut ehdottomasti tärkeä lisä nuorten työhönohjauksen omiin palveluihin. Osallistujaryhmän ollessa suhteellisen pieni on valmennusjakson sisältö räätälöitävissä nuorten toiveet ja tarpeet huomioiden. Yksilöllinen tuki mahdollistuu pienessä ryhmässä helpommin ja yhteistyö nuoren sekä opiskelu- ja työvalmentajan välillä on läheistä. Valmennusjaksolle osallistuakseen asiakasnuoren ei tarvitse odottaa työ- ja elinkeinotoimiston osoitusta tai päätöstä, ja

poissaoloista valmennusjakson aikana ei sanktioida. Valmennusjaksolle osallistuminen toimii myös työntekijälle arviointivälineenä nuoren toimintakyvystä. Toimintaan sitoutuminen osoittaa nuoren kykyä toimia ja antaa hänelle itselleen mahdollisuuden osallistua säännölliseen, ohjattuun ja vertaistukeakin tarjoavaan toimintaan.

Siirtymävaihe nuoruudesta aikuisuuteen on monesti haasteellinen ja kehittämistehtäviä täynnä. Nuorten työhönohjauksen asiakkailla haasteet ovat saattaneet syntyä ja voimistua jo lapsesta alkaen, mutta asiakastyöskentelyn ote on kannustava ja eteenpäin suuntaava. Nuorten työhönohjauksen palvelu tarjotaan nuorelle mahdollisuutena saada tukea ja ohjausta työhön ja koulutukseen hakeutumiseen. Sosiaalityön ja lastensuojelun keinojen ollessa rajalliset, on nuorten työhönohjaus asiantuntijapalvelun roolissa. Näin ollen palvelutarjontaan ja asiakkaiden tilanteen edistämiseen liittyy odotuksia, joihin työntekijöiden on pystyttävä vastaamaan käytössä olevien palveluiden keinoin. Käytännössä siis työntekijän parhaat työvälineet asiakastyöskentelyssä ovat mahdollisimman hyvin toimivat palvelumallit. Nuorten työhönohjauksen työntekijät ovatkin olleet erittäin tyytyväisiä siihen, että ovat itse voineet olla mukana kehittämässä AKO plus -palvelua asiakastyössä kertyneiden kokemusten pohjalta. Palvelun sisältö on kehitetty sellaiseksi, että se vastaa mahdollisimman kattavasti asiakasnuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja minimoi osallistumiselle asetetut edellytykset.

Tämän hetken ongelma nuorten ohjaamisessa työhön on ollut nimenomaan työpaikkojen puute. Nuorten työhönohjauksen asiakaskunnassa vaikuttavat lisäksi asiakasnuorten puutteelliset elämänhallinnan taidot ja tarve kehittää niitä ennen työhön tai koulutukseen pääsemistä. Haasteena on myös opiskelupaikkojen riittämättömyys ja verrattain kovat pääsyvaatimukset. Näin on etenkin, jos nuorella on ollut peruskoulun käymiseen vähäinen motivaatio ja päättötodistuksen keskiarvo on jäänyt heikoksi. Kevään yhteishaussa elokuussa 2010 alkavaan ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen oli peräti 100 509 hakijaa. Hakijamäärät ovat nousseet entisestään ja etenkin ammatilliseen koulutukseen hakijoiden määrä kasvoi, ollen 67 262 hakijaa. Kuluva vuoden yhteishaussa ammatilliseen koulutukseen hakeneista 30 % jäi ilman opiskelupaikkaa. (Opetushallitus 2010.)

Nuorten selkeät ydinarvot ovat yhteiskunnan murroksessa ja yhtenäiskulttuurin hajotessa kadonneet, ja elämän mielekkyyden tavoittelussa ilmenevät myös muutokset

työn ja koulutuksen arvostuksessa (Hautamäki 2001: 55). Yhteiskunnassa on niin monia vaihtoehtoja kouluttautumiselle, että perinteiseksi koettu peruskoulun jälkeinen ammattiopiskelu ja sen jälkeen yhdessä työssä pysyminen eläkkeeseen asti ei ole enää houkuttelevaa, eikä tarkoituksenmukaistakaan. Toisaalta on mietittävä, onko ammatillisen kokemuksen hankkimiseen liialtikin vaihtoehtoja ja täytyykö valinta tehdä liian nuorella iällä. Runsas tarjonta saattaa olla joillekin nuorille haaste, johon on mahdoton vastata epävakaassa elämäntilanteessa.

Suomen kouluopetuksella on monia vahvoja perinteitä. Opetuksen tuloksia ja tehokkuutta on arvostettu koulutusta selvittävien Pisa-tutkimusten myötä myös muissa maissa. Massakoulutusjärjestelmä on ollut tehokas yhteiskunnallisiin arvoihin sopeuttamisessa, mutta yksilöllisten tarpeiden huomioiminen opetuksessa sekä erilaisten lahjakkuuksien tukeminen Suomen koululuokissa ovat olleet heikoilla (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006: 50). Muutoksia järjestelmään tarvitaan. Koulutuksen tulisi tukea lapsen sekä nuoren opiskelijan luovuutta innovatiivisen opiskelukulttuurin ja verkostojen hyödyntämisen avulla. Yleissivistävän peruskoulutuksen jälkeen yksilöllä tulisi olla mahdollisuus jatkaa omia mielenkiinnon kohteitaan ja vahvuuksiaan vastaavaan oppimismuotoon. Opetusmetodien joustavuutta ja yksilöllisten vahvuuksien huomioimista tulee lisätä, jotta tasa-arvoisuus hyvän opetuksen saamiseksi toteutuu paremmin.

Ohjaus- ja neuvontatyön tehostamista tarvitaan yhä varhaisemmassa vaiheessa informaatiotulvan vuoksi. Lastensuojelulaki velvoittaa kunnat järjestämään riittävästi tukea ja ohjausta koulunkäyntiin niin esi-, perus- ja lisäopetuksessa kuin valmistavassakin opetuksessa (Lastensuojelulaki 417/2007, 9§). Lainsäädännössä ei ole katsottu tämän tuen ja ohjauksen kuuluvan toisen asteen opiskelijoiden oikeuksiin. Ohjauksen lisäksi koulukuraattorien ja koulupsykologien tehtävänä on ehkäistä koulunkäynnin aikana ilmeneviä sosiaalisia ja psyykkisiä haasteita sekä edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Opetukseen liittyy läheisesti myös oppilashuollon tuki- ja ohjauspalvelut, jotka Suomessa jakautuvat epätasaisesti. Joistakin kunnista palvelut puuttuvat jopa kokonaan. Lastensuojelulain määrittelemän ehkäisevän työn tavoitteen saavuttamiseksi kouluissa tulisi olla toimivat ja avoimet rakenteet oppilaiden ja oppilashuollosta vastuussa olevien henkilöiden välillä. Tämän toteutuminen edellyttää myös riittävää määrää ammattitaitoisia työntekijöitä. Onhan selvää, että liian suurella oppilasmäärällä op-

pilashuoltohenkilöstö ei pysty yksilön tarpeita huomioivaan laadukkaaseen ohjaustyöhön.

Nuorten työllistymistä edistävissä projekteissa on havaittu, että työllistämistoimenpiteet ovat tehokkaita, kun niissä panostetaan yhteistyöhön, yksilöllisen tuen tarjoamiseen sekä matalampien työllistämiskynnysten mahdollistamiseen. Useimmat projektit ovat yleensä kuitenkin lyhytkestoisia ja rahoituksen loppuessa hyväksi koettu toiminta saat-
taa päättyä joidenkin toimintaan sitoutuneiden nuorten kohdalla liian lyhyeen. Hyviksi koettujen toimintamallien juurruttamishankkeet olisivat hyödyllisiä ja hyvistä käytännöistä tulisikin tiedottaa ja tarvittaessa kouluttaa toimijoita yli kuntarajojen. Toiminnan kehittämisessä olisi huomioitava sekä työryhmissä kaavaillut suuret hankkeet että yksittäisen työntekijän pienetkin ideat, jotta kehittämistyö pysyisi vireänä ja työntekijöiden innovatiivisuus saisi luottamusta ja tilaa kasvaa (Kuure ym. 2008: 18).

Ei ole tarkoituksenmukaista, että nuoren elämää jaksottavat pätkä työttömänä olemista ja välillä pätkä työllistävää toimenpidettä. Tanskassa nuorisotyöttömyyden vähentämisessä on onnistuttu velvoittamalla kunnat tarjoamaan työtä tai koulutusta työttömille nuorille puolentoista vuoden ajaksi. Myös yrityksiä on vastuutettu osallistumaan työllistämiseen tarjoamalla taloudellista tukea niille yrityksille, joiden palkkalistoille ovat päässeet myös fyysisesti tai psyykkisesti rajallisen työkyvyn omaavia henkilöitä. (Helve 2002: 57.) Suomessakin tämänkaltaiseen toimintaan on tuoreeltaan kiinnitetty kehittämisajatuksia. Helsingin kaupunki on päättänyt tavoitella asukkaiden täystyöllisyyttä kuntien työllistämistoimien avulla. Kyseistä mallia on kokeiltu Paltamon kunnassa hyvin tuloksin, sillä kuntalaisten yhteiskuntaan osallistuminen on lisääntynyt ja huostaanottojen ja päihdeongelmien määrä vähentynyt. (Jokinen 2010.)

Työttömien nuorten aktivointi ja työllistymisnäköymien parantaminen vaativatkin yhteisvastuuta ja uusia ideoita. Suomessakin olisi hyvä kehittää vaihtoehtoja työkokemuksen tarjoamiseksi laajentamalla työharjoittelumahdollisuuksia ja vastuuttamalla yrityksiä työharjoittelun ohjaamiseen, jolloin nuorella olisi työnhaussa antaa osoitusta kyvyistään. Myös taloudellisen tuen järjestelmä kaipaisi uudistuksia. Opiskelijalle olisi hyödyksi, että hänellä olisi opintojenkin aikana oikeus työharjoitteluun työmarkkinatuella kartuttaakseen työkokemusta ja lisätäkseen työnhaussa tarvittavaa näyttöä osaamisesta.

Tuoreimmat työllisyyskatsaukset kertovat, että nuorten työttömyysluvut olisivat laske-
massa. Suunnan perusteella nuorten työllisyystilanne on siis vähitellen kohentumassa,
mutta yhteiskunnassamme on tästä huolimatta nuoria, joilla on vähäiset kokemukset
opiskelusta ja työelämästä. Heitäkin tarvitaan tulevina vuosina hyvillä työvalmiuksilla
varustetuiksi työntekijöiksi. Työhön ja opiskeluun ohjaavilla ja yksilöllistä tukea tarjoa-
villa palveluilla on jatkossakin tärkeä merkitys. Vaikka taantuma olisi jäämässä taak-
semme, ei palveluiden kehittämistä sekä tukea ja ohjausta tarvitsevaa nuorta tule
unohtaa.

Lähteet

Aapola, Sinikka 2005. Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Sinikka Aapola – Kaisa Ketokivi (toim.): Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 254-283.

Aho, Simo 2005. Työmarkkinatuen saajien rakenne, työhistoria ja osallistuminen aktiivitoimiin. Työhallinnon julkaisu 349. Helsinki: Työministeriö.

Ala-Kauhaluoma, Mika – Keskitalo, Elsa – Lindqvist, Tuija – Parpo, Antti 2004. Työttömien aktivointi. Kuntouttava työtoiminta – lain sisältö ja vaikuttavuus. Stakes-tutkimuksia 141. Helsinki: Stakes.

Ala-Kauhaluoma, Mika 2005. Keppiä ja porkkanaa. Voidaanko aktivoinnilla vaikuttaa työttömien työllistymiseen ja hyvinvointiin? Artikkel. Yhteiskuntapolitiikka 70:1. Helsinki: Stakes.

Bardy, Marjatta 2001. Pikkulapsen sijoitus oman kodin ulkopuolelle – syrjäytymisen ja liittymisen risteyskohta. Teoksessa Irmeli Järventie – Hannele Sauli (toim.): Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY, 47-81.

Elinkeinoelämän keskusliitto 2006. Tulevaisuusluotain. Verkostoitumisesta voimaa osaamiseen. Loppuraportti. Verkkodokumentti. <http://www.ek.fi/ek_suomeksi/ajankohtaista/tutkimukset_ja_julkaisut/ek_julkaisuarkisto/2006/18_10_06_Tulevaisuusluotain_final.pdf>. Luettu 23.2.2010.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Gråsten-Salonen, Hanna 2008. Kuka kuuntelee lasta? Teoksessa Tuuli Hirvilampi ja Markku Laatu (toim.): Toinen Vääräyskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 199-215.

Hanni, Eija – Karvonen, Jaana 2009. Helsingin kaupungin työllisyydenhoidon kehittäminen. Kaupunginhallitus 7.1.2009. Helsingin kaupunki: Henkilöstökeskus, Henkilöstövoimavaraosasto.

Hautamäki, Antti 2001. Suomi muutosten edellä. Raportti Suomen haasteista. Sitran raportteja 6. Helsinki: Sitra.

Heino, Tarja – Johnson, Marianne 2010. Huostassa olleet lapset nuorina aikuisina. Teoksessa Ulla Hämäläinen – Olli Kangas (toim.): Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 266-293.

Helve, Helena 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Helve, Helena – Honkasalo, Veronika – Kuusisto, Arniika – Louhivuori, Leena – Kokkonen, Juhana 2005. Nuoret ja sosiaalinen pääoma. Käsitteiden monimerkityksellisyys. Teoksessa Pertti Jokivuori (toim.): Sosiaalisen pääoman kentät. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 196-211.

Hiilamo, Heikki 2008. What could explain the dramatic rise in out-of-home placement in Finland in the 1990s and early 2000s? Artikkel. Children and Youth Services Review. Verkkodokumentti. <<http://www.bvs.is/files/file728.pdf>> Luettu 22.10.2010.

Hirvilampi, Tuuli – Laatu, Markku 2008. Johdanto. Teoksessa Tuuli Hirvilampi ja Markku Laatu (toim.): Toinen Väryyskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 9-38.

Hjerppe, Reino 2004. Episodi 1: Hyvinvointi ja sen kokeminen yksilötasolla. Teoksessa Reino Hjerppe ja Heikki Räisänen (toim.): Hyvinvointi ja työmarkkinoiden eriytyminen. Vatt-julkaisu 40. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 1-20.

Hämäläinen, Ulla 2005. Aktivoivatko työmarkkinatuen rajaukset? Teoksessa Hämäläinen, Kari – Taimio, Heikki – Uusitalo, Roope (toim.): Työttömyys – Taloustieteellisiä puheenvuoroja. Helsinki: Palkansaajien Tutkimuslaitos, 132-151.

Hämäläinen, Ulla – Kangas, Olli 2010. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tarkastelua. Johdanto. Teoksessa Ulla Hämäläinen – Olli Kangas (toim.): Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 7-27.

Jaari, Aini 2004. Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Jahnukainen, Markku 2005. Koulutus syrjäytymisen ehkäisyssä. Teoksessa Pirjo Koivula (toim.): Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Helsinki: Opetushallitus, 40-50.

Jokinen, Riku 2010. Voisiko työttömyyden kitkeä Helsingistä? Artikkel. Helsingin sanomat 20.10.2010. Verkkodokumentti. <<http://www.hs.fi/arkisto/artikkeli/Voisiko+ty%C3%B6tt%C3%B6myyden+kitke%C3%A4+Helsingist%C3%A4/HS20101020SI1KA01hk6?free=paltamon%20malli&date=20100926&advancedSearch=&>>. Luettu 22.10.2010.

Julkunen, Raija 2006. Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Stakes.

Järvinen, Tero – Vanttaja, Markku 2006. Koulupudokkaiden työurat. Artikkel. Yhteiskuntapolitiikka 71:1. Helsinki: Stakes.

Kainulainen, Markku 2008. MOTIVA-projekti. Syrjäytymisuhanalaisten ja työttömien nuorten työmarkkinakelpoisuuden edistäminen. Loppuraportti. Raportteja 4/2008. Oulu: Nuorten ystävät ry.

Karjalainen, Lea 2008. Alistetut ja ahdistetut pitkäaikaistyöttömät. Teoksessa Tuuli Hirvilampi – Markku Laatu (toim.): Toinen Vääryyskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 109-124.

Kautto, Mikko – Uusitalo, Hannu 2004. Welfare policy and income distribution: the Finnish experience in the 1990s. Teoksessa Matti Heikkilä – Mikko Kautto (toim.): Welfare in Finland. Helsinki: Stakes, 83-102.

Keinänen, Päivi 2010. Taloustaantuma heikentää nuorten työmahdollisuuksia. Hyvinvointikatsaus 2/2010. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkodokumentti. <http://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-06-07_001.html>. Luettu 10.8.2010.

Keskitalo, Elsa – Mannila, Simo 2004. Activation policy – an answer to the problem of long-term unemployment and exclusion? Teoksessa Matti Heikkilä – Mikko Kautto (toim.): Welfare in Finland. Helsinki: Stakes, 103-122.

Koivisto, Petri – Vuori, Jukka 2006. Urahallintaa vahvistavat ryhmämenetelmät oppilaanohjauksen tukena. Teoksessa Jarkko Mäkinen – Erkki Olkinuora – Risto Rinne – Asko Suikkanen (toim.): Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 267-282.

Kuure, Tapio – Tarvainen, Tom – Peltö-Huikko, Antti – Säkjärvi, Maija 2008. "Kaikki kymmenen tikkua laudalla!" Onnistuvat opit –juurruttamishankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:21. Helsinki: Yliopistopaino.

Laaksonen, Sari (toim.) 2004. Jälkihuolto-opas. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu 17/2004. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007.

Linnossuo, Outi 2004. Syrjäytymisestä selviytymiseen. Arviointitutkimus työttömien nuorten palveluohjauksesta. Helsinki: Kela, tutkimusosasto.

Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Kolmas uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Moisio, Elina – Huuhtanen, Heljä 2007. Arki hallussa? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä työstä, perheestä ja vapaa-ajasta vuonna 2015. Delfoi-paneelin tuloksia. Työ ja ihminen Tutkimusraportti 31. Helsinki: Työterveyslaitos.

Montén, Seppo – Tuomala, Juha 2004. Hyvinvointi ja eriarvoisuus työmarkkinoilla – Uudenmaan erityispiirteet. Teoksessa Reino Hjerpe – Heikki Räisänen (toim.): Hyvinvointi ja työmarkkinoiden eriytyminen. Vatt-julkaisu 40. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 79-89.

Olkinuora, Erkki – Mäkinen, Jarkko – Rinne, Risto – Suikkanen, Asko 2006. Kohti oppimisyhteiskuntaa? Teoksessa Jarkko Mäkinen – Erkki Olkinuora – Risto Rinne – Asko Suikkanen (toim.): Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 299-304.

Ollila, Anne K. 2008. Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Väitöskirja. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Acta Universitatis Lapponiensis 141. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Onnismaa, Jussi 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Opetushallitus 2010. Tiedote 16.6.2010. Verkkojulkaisu. <http://www.oph.fi/etusivu/102/kevaan_yhteishaussa_taytettiin_78_000_toisen_asteen_koulutuspaikkaa>. Luettu 10.8.2010.

Payne, Malcolm 1997. Modern Social Work Theory. Second edition. Ebbw Vale: Creative Print and Design.

Pietikäinen, Reetta 2005. Vaihtoehtoisia polkuja etsimässä – Työpajanuorten orientaatiot. Teoksessa Sinikka Aapola – Kaisa Ketokivi (toim.): Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 219-253.

Pitkänen, Sari – Aho, Simo – Koponen, Hannu – Kylmäkoski, Merja – Nieminen, Jarmo – Virjo, Ilkka 2007. Ryhtiä ja ruutia nuorten työvoimapalveluihin. Nuorten yhteiskuntakuun toteutumista ja tuloksia selvittävä tutkimus. Helsinki: Työministeriö.

Pöyliö, Sari – Suopajarvi, Leena 2005. Perusturva ja punainen tupa. Nuorten osajien työtä ja asuinympäristöä koskevat odotukset. Työpoliittinen tutkimus 275. Helsinki: Työministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt275.pdf>. Luettu 21.2.2010.

Riikonen, Eero – Makkonen, Mikko – Smith, Gregory 2004. Menestyjäluuseri. Runsaan elämän jäljillä. Kuntoutussäätiö. Helsinki: Yliopistopaino.

Räsänen, Juhani 1994. Työvalmennus. Opetus ja oppiminen käännekohtassa. PS-kustannus ja WSOY.

Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Saarikallio-Torp, Miia – Heino, Tarja – Hiilamo, Heikki – Hytti, Helka – Rajavaara, Marketta 2010. Lapset huostassa, vanhemmat ahdingossa. Teoksessa Ulla Hämäläinen – Olli Kangas (toim.): Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 236-264.

Suurpää, Leena (toim.) 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Verkkojulkaisu 27. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. <<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>>. Luettu 18.11.2009.

Suutari, Minna 2002. Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 26. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Tiittula, Liisa – Ruusuvuori, Johanna 2005. Johdanto. Teoksessa Liisa Tiittula – Johanna Ruusuvuori (toim.): Haastattelu.Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 9-21.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Työvoimapolitiittiset toimenpiteet. Päivitetty 27.7.2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. <[http://www.tem.fi /index.phtml?s=2623](http://www.tem.fi/index.phtml?s=2623)>. Luettu 11.8.2010.

Työllisyyskatsaukset 08/2009-09/2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2613>>. Luettu 27.10.2010.

Työllisyyskatsaus 9/2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.tem.fi/files/28196/SYYS10.pdf>>. Luettu 27.10.2010.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma 2008. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö 28.1.2008. Verkkodokumentti. <<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2487>>. Luettu 14.9.2010.

Työvoimatutkimus 2010. Kesäkuun työttömyysaste 8,8 prosenttia. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkodokumentti. <http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2010/06/tyti_2010_06_2010-07-27_tie_001_fi.html>. Luettu 10.8.2010.

Uudenmaan liitto 2007. HYPATE Selvitysraportti. Nuorten hyvinvointipalvelut ja työllisyyden edistäminen – tarkastelu ja seudullisen yhteistyön suunnittelu KUUMA-kuntien alueella. Uudenmaan liiton julkaisuja E 85. Helsinki: Uudenmaan liitto.

Vanttaja, Markku – Järvinen, Tero 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Jarkko Mäkinen – Erkki Olkinuora – Risto Rinne – Asko Suikkanen (toim.): Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-42.

Vuorela, Mika 2008. Lannistamisesta kannustamiseen. Työtä haluaville mahdollisuuksia työllistymiseen. Teoksessa Tuuli Hirvilampi ja Markku Laatu (toim.): Toinen Vääräyyskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 41-54.

Kela tiedottaa 8.1.2010

Kelalta korotus 11 500 työttömän tukeen

Tuhannet työttömät saivat tammikuun alussa Kelalta 95 euron korotuksen kuukausittaiseen tukeensa.

Vuoden 2010 alusta työnhakija voi saada työttömyysturvaansa korotusta silloin, kun hän osallistuu työllistymistä edistäviin palveluihin. Uusi korotusosa on 4,41 e/pv eli noin 95 e/kk.

Työllistymistä edistävät palvelut on uusi nimitys erilaisille työttömien aktivointitoimenpiteille. Työllistymistä edistäviä palveluita ovat työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, työkokeilu, työelämävalmennus, työharjoittelu, työ- ja koulutuskokeilu, osa maahanmuuttajien kotoutumistoimenpiteistä sekä kuntouttava työtoiminta.

Myös työttömän omaehtoinen opiskelu katsotaan jatkossa työllistymistä edistäväksi palveluksi. Työnhakija sopii toimenpiteisiin osallistumisesta työ- ja elinkeinotoimiston kanssa.

Korotusosaa voidaan maksaa sekä työttömyyspäivärahaan että työmarkkinatukeen. Työmarkkinatuen korotusosaa voidaan maksaa henkilölle, joka aloittaessaan työllistymistä edistävän palvelun on saanut työmarkkinatukea joko enintään 500 päivältä tai enintään 180 päivältä sen jälkeen, kun hänen oikeutensa työttömyyspäivärahaan on päättynyt enimmäisajan täytyttyä.

Vuoden alussa Kela alkoi maksaa korotusosaa 11 500:lle työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajalle, jotka olivat vuoden vaihtuessa jossain työllistymistä edistävässä palvelussa.

Kela tarkisti tuet automaattisesti ja myönsi korotusosan niille henkilöille, joille se lain mukaan kuuluu. Asiakkaille on lähetetty 5. tammikuuta kirjallinen päätös asiasta.

Korotusosaa maksetaan enintään 200 päivältä työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen perusteella. Työttömyyspäivärahan korotusosan maksaminen alkaa alusta, kun työnhakija on uudelleen täyttänyt palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehdon. Työmarkkinatuen korotusosan maksaminen alkaa alusta, kun henkilö on tullut työssäoloehdon ja työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttymisen jälkeen uudelleen oikeutetuksi työmarkkinatukeen.

Muiden työllistymistä edistävien palveluiden kuin työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja omaehtoisen opiskelun ajalta työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen poissaolopäiviltä, ellei poissaolo johdu työkyvyttömyydestä, alle 10-vuotiaan lapsen sairaudesta (kerralla enintään 4 päivän jakso) tai työhaastattelusta tai muusta tähän rinnastettavasta työllistymiseen liittyvästä syystä. Työ- ja elinkeinotoimisto arvioi, onko henkilöllä oikeutta työttömyysetuuteen poissaolon ajalta.

Lisätietoja saa työttömien palvelunumerosta 020 692 210 arkisin klo 8–18.

Kelan työttömyysturva-asiakkaat voivat tarkistaa oman tukensa tiedot Kelan asiointipalvelusta <http://www.kela.fi/asiointi>, jonne kirjaututaan verkkopankkitunnuksilla.

Lisätietoja

Kelan työttömyysturvatiimi, lakimies Mari Köngäs, puh. 020 634 3972

etunimi.sukunimi@kela.fi

AKO plus -palvelun sähköpostitiedote

Jakelu: Helsingin kaupungin lastensuojelulaitosten johtajat ja vastaavat ohjaajat

Hei!

Syksyllä 2009 on käynnistynyt nuorten arjen taitoja ja työelämävalmiuksia tukeva palvelu yhteistyössä Nuorten työhönohjauksen ja Helsingin Diakoniaopiston kanssa. Tarkoituksenamme on tämän sähköpostin sekä laitosvierailujen myötä tiedottaa Helsingin kaupungin lastensuojelulaitoksia alkaneesta palvelusta, ja tätä kautta kartoittaa laitoksessanne olevia nuoria, jotka olisivat palvelun tarjoaman tuen tarpeessa.

Hankkeen kohderyhmänä on 17-20 –vuotiaat helsinkiläiset lastensuojelun asiakkaana olevat nuoret, jotka tarvitsevat tukea elämänhallintaan sekä valmennusta opiskelu- ja työelämän taitoihin. Nuoret ohjautuvat hankkeen piiriin Nuorten työhönohjauksen kautta ja Helsingin Diakoniaopiston opiskelu- ja työvalmentaja tarjoaa heille yksilöllisen tuen. Palvelu sisältää valmennusjakson ja ohjatun työharjoittelun. Valmennusjakson aikana nuoren tilanne kartoitetaan, häntä tuetaan arjen taidoissa (mm. vuorokausirytmä ja hyvinvointi) ja tehdään henkilökohtainen jatkosuunnitelma. Tämä voi sisältää esimerkiksi työvoimapoliittista koulutusta tai ohjattua työharjoittelua, jonka aikana opiskelu- ja työvalmentaja jatkaa tiivistä ja tavoitteellista työskentelyä nuoren tukemiseksi.

Tulisimme mielellämme kertomaan teille lisää palvelusta ja kartoittamaan niitä nuoria, jotka olisivat palvelun kohderyhmää ja kiinnostuneita osallistumaan sen tarjoamiin palveluihin.

Nuorten työhönohjauksen työkuraattori Tiina Viskari tulee ottamaan teihin yhteyttä ja sopimaan mahdollisesta info-käynnistä laitoksessanne. Toivottavasti löydämme ajan, jolloin mahdollisimman moni työntekijänne sekä nuoria pääsisi osallistumaan. Sähköpostin liitteenä on palvelun esite, jonka voitte halutessanne tulostaa nuorille, mutta tuomme mukamme lisää esitteitä jaettavaksi.

Ystävällisin terveisin,

Tiina Viskari
Työkuraattori
Nuorten työhönohjaus
Lastensuojelun jälkihuollon erityispalvelut
Hämeentie 3 B
p. 050 4020899

Miia Hyötyläinen
Opiskelu- ja työvalmentaja
Helsingin Diakoniaopisto
Alppikatu 2
00530 Helsinki
p. 050 5781272

AKO plus +
Elämänhallintaa tukevaa ja
kuntouttavaa työhön ja koulutukseen suuntaavaa työvalmennusta

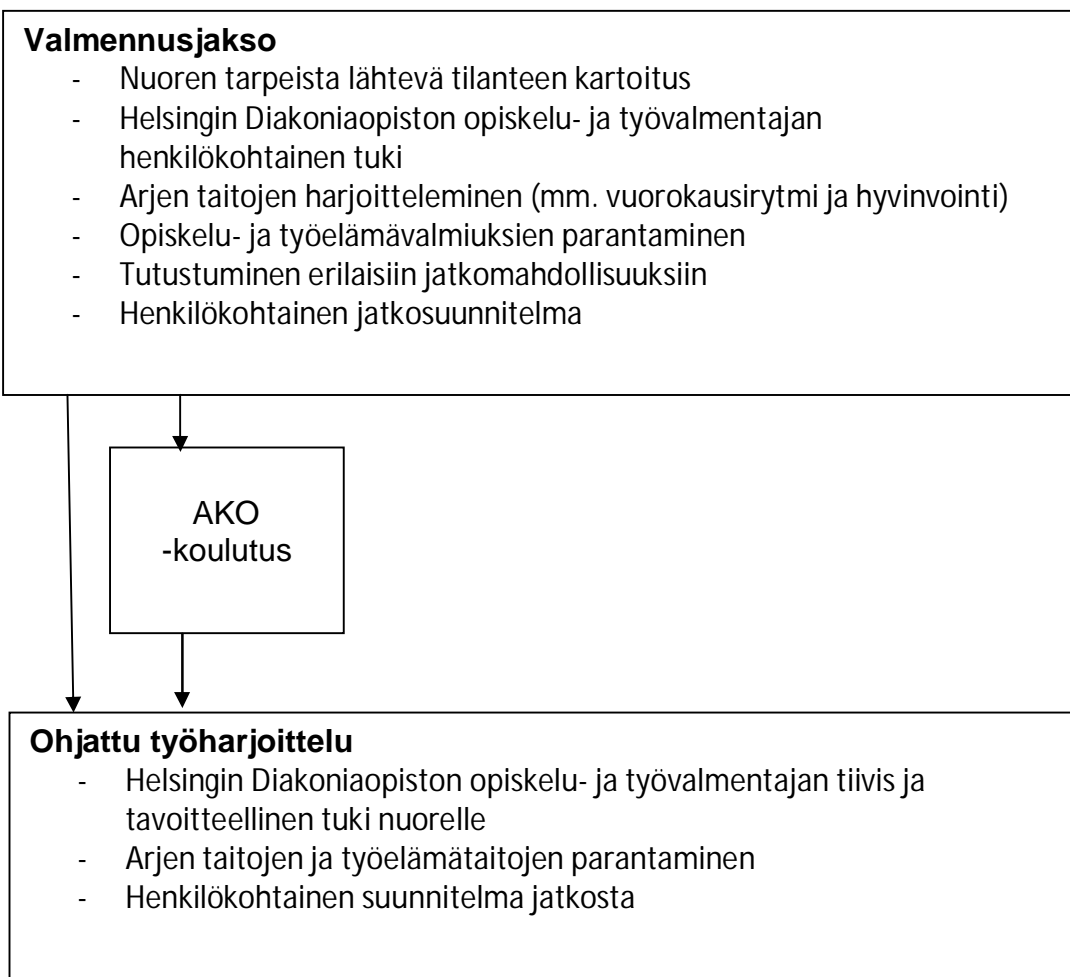
Kohderyhmä:

16–20 -vuotiaat Helsingin kaupungin lastensuojelun asiakkaana olevat nuoret

Tavoite:

Vahvistaa ja tukea nuorten elämänhallinnan taitoja ja itsetuntemusta sekä parantaa heidän opiskelu- ja työvalmiuksiaan.

Sisältö:

Esimerkki AKO plus -valmennusjakson ohjelmasta (4.-25.3.2010)

	ma	ti	ke	to	pe
				4.3	5.3
1				KLO 11-14 Ensimmäinen tapaaminen Työhönohjauksen tiloissa ja Diakoniaopistolle tutustuminen	KLO 11-14 OPISTOLLA Portfolio- työskentely: "Minun tarinani" KLO 13-14 Keilaamaan (Fun Bowling)
	8.3	9.3	10.3	11.3	
2	KLO 11-14 Ruuan valmistus	KLO 11-14 Urasuunnittelu ja YHTEISHAKUUN tutustuminen	KLO 13-15 ITSENÄISESTI Yhteishaku-info Nuorten työhönohjauksen tiloissa, Hämeentie 3 työkuraattorit avustavat Miia ei paikalla	KLO 11-14 Portfolio- työskentely: "Minun tarinani", Kuntosalille KLO13.30 AKO13-kurssin "haastattelu" Hämeentie 3	
	15.3	16.3	17.3	18.3	
3	KLO 11-14 AKO-kurssille hakeminen Portfolio- työskentely: "Tulevaisuuteni"	KLO 11-14 AKO –kurssille tutustuminen Ruuan valmistus	KLO 11-14 Työkkärissä käyminen + muita käytännön asioita	KLO 11-14 YHTEISHAKU, atk-luokka 40 Leffaani	
	22.3	23.3	24.3	25.3	
4	KLO 11-14 Portfoliotyöskentely: "Omat vahvuuteni ja urasuunnittelu"	KLO 11-14 Portfoliotyöskentely: "Omat vahvuuteni ja urasuunnittelu" Kuntosalille	KLO 11-14 Viikko-ohjelman tekeminen ja jatkosuunnitelma	KLO 11-14 Ruuan valmistus Työkuraattorit mukana LOPETUS	

Nuorten työhönohjouksen Ako-kurssit ja AKO plus -palvelu v. 2010

	Ako-kurssit	AKO plus - palvelu
Tammikuu		<div>YKSITTÄISET TAPAAMISET JA TYÖVALMENNUS</div> <div>VALMENNUS-JAKSOT:</div> <div>3.2. - 3.3.</div> <div>4.3. - 25.3.</div> <div>5.5. - 3.6.</div> <div>19.7. - 12.8.</div> <div>23.8. - 16.9.</div> <div>21.9. - 14.10.</div> <div>19.10. - 11.11.</div> <div>16.11. - 16.12.</div>

HAASTATTELU AKO PLUS –PALVELUUN OSALLISTUNEILLE NUORILLE

Tämä haastattelu on osa nuorten työhönohjauksen AKO plus –palvelun kehittämistä varten tehtävää kartoitusta. Meille nuorten työhönohjauksessa on arvokasta saada palautetta syksyllä 2009 käynnistyneestä palvelusta, ja kuulemme mielellään miten olet kokenut osallistumisesi palvelun valmennusjaksolle tai tehostettuun työvalmennukseen.

Haastattelu on myös osa työkuraattori Tiina Viskarin opinnäytetyötä Metropolian ammattikorkeakouluun, haastattelun vastauksia saatetaan käyttää työssä. HUOM! Opinnäytetyössä sekä kaikissa muissa dokumenteissa, joissa haastattelun vastauksia käsitellään, vastaaja pysyy anonymina eli häntä ei voi tunnistaa vastauksista!

Voit vastata tähän kyselylomakkeeseen nimettömänä. Mikäli et osaa vastata kaikkiin kysymyksiin, voit kysyä työkuraattoreilta apua. Kiitos vastauksestasi!

Perustiedot

Ikä ☐ 16 v ☐ 17 v ☐ 18 v ☐ 19 v ☐ 20 v

Sukupuoli ☐ nainen ☐ mies

Asuminen ☐ vanhemman/vanhempien luona
☐ muun sukulaisen luona
☐ lastenkodissa/nuorisokodissa
☐ laitoksen asumisharjoittelussa
☐ lastensuojelun tukiasunnossa
☐ kaupungin vuokra-asunnossa
☐ minulla ei ole asuntoa

Lastensuojelun asiakkuus

Mistä alkaen olet ollut lastensuojelun asiakkaana?

Oletko ollut sijoitettuna asumaan kodin ulkopuolella

- ☐ vastaanotto- ja arviointilaitoksessa, kuinka kauan? _____
- ☐ lastenkodissa/nuorisokodissa, kuinka kauan? _____
- ☐ perhehoidossa, kuinka kauan? _____
- ☐ päihdehoidon yksikössä, kuinka kauan? _____
- ☐ en ole ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle

Mistä alkaen olet ollut nuorten työhönohjauksen asiakkaana?

Koulu- ja työtausta

Oletko suorittanut peruskoulun?

- ☐ kyllä → minä vuonna sait päättötodistuksen? _____
☐ en → kuinka paljon siitä on suorittamatta? _____

Onko sinulla ammatillista koulutusta?

- ☐ kyllä → miltä alalta sinulla on tutkinto? _____
☐ ei
☐ ammatillinen koulutus keskeytynyt → mistä syystä? _____

_____

_____

Onko sinulla työkokemusta (palkkatyöstä)?

- ☐ kyllä → missä työssä/töissä olet ollut? _____

_____

- ☐ ei

Kuinka kauan olet ollut työttömänä? Voit laskea sen ajan, jolloin olet ollut ilman työ- tai opiskelupaikkaa peruskoulun suorittamisen tai sen keskeyttämisen jälkeen.

_____

Oletko ollut työttömyytesi aikana työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä, kuten työharjoittelussa tai työvoimakoulutuksessa? Missä ja kuinka kauan?

_____

_____

_____

Onko sinulla toiveammattia tai -alaa, jolle haluaisit opiskella tai työllistyä?

_____

_____

_____

Mikä on oma arviosi työllistymisesi tai koulutukseen pääsemisesi haasteista?

_____

_____

_____

AKO plus –palvelu

Oletko osallistunut AKO plus –palvelun

☐ valmennusjaksolle (pienryhmäkokootumiset), milloin? _____

☐ tehostettuun työvalmennukseen (DIKI-työharjoittelu), milloin? _____

Millainen kokemus AKO plus –palveluun osallistuminen on sinulle ollut, mitä olet mielestäsi saanut palvelun tuella? Voit rastittaa useampia vastauksia sekä kirjoittaa tyhjille riveille omin sanoin kokemuksestasi.

Vahvistusta ammatinvalintaan ☐ kyllä ☐ ei

Kokemusta omista henkilökohtaisista vahvuuksista ☐ kyllä ☐ ei

Tietoa eri opiskelumahdollisuuksista ☐ kyllä ☐ ei

Päivärytmin harjoittelu ☐ kyllä ☐ ei

Tietoa työelämästä ☐ kyllä ☐ ei

AKO plus on ollut minulle hyödyllinen ☐ kyllä ☐ ei

➔ jos vastasit kyllä, miten olet hyötynyt osallistumisesta? _____

_____

Muita kokemuksiasi AKO plus -palvelusta: _____

_____

_____

_____

Onko sinulla kehittämis ehdotuksia AKO plus –palveluun? _____

_____

_____

_____

Minkälaisia tulevaisuudensuunnitelmia sinulla on työhön tai koulutukseen liittyen?

_____

_____

_____